

Koroška Kronika

IZDAJA P. W. B. — BRITANSKE ZASEDBENE SILE V AVSTRIJI

Številka 18

Celovec, 16. novembra 1945

Cena 15 grošev

Dobri odnošaji s sosedi so podlaga miru

Nagovor Britauskega ministrskega predsednika Attleea pred ameriškim kongresom

Britanski ministrski predsednik Attlee je v torek prekinil svoja pogajanja s predsednikom Trumanom ter kanadskim ministrskim predsednikom, da bi govoril pred obema domoma ameriškega kongresa.

Svoja izvajanja je pričel z opominom, da se mora civilizirani svet vrniti h krščanstvu, predno bo prepozno.

„Jaz sem mnenja“, je dejal ministrski predsednik, „da mora biti organizacija Združenih narodov več, kakor pogodba med vladami. Biti mora izraz volje preprostega naroda vsake dežele.“

Utrjene meje, gorski grebeni in oceani ne tvorijo več zapreke za vojaške napade. V nekaj letih bodo ogrožala strahovita orožja vsak predel sveta. Iz tega vidika in predvsem vsled grozovitega pomena atomske bombe sem pričel razgovore z ameriškim ministrskim predsednikom.

Naš cilj je, sestati se k posvetovanju z vsemi narodi sveta ter pretehtati, kakšne vrste svet je treba ustvariti, da bo obstala današnja civilizacija in da se bo preprosti človek čutil varnega v vseh deželah.

Po mojem mnenju je velika napaka, misliti stalno na vojno in preprečitev vojne. Mnogo bolj moramo misliti, kako bomo ustvarili mir.“

USA. NAJMOČNEJŠA SILA NA SVETU

Ministrski predsednik Attlee je nato govoril o vlogi USA. v vojni. Razvoj je privedel tako daleč, da so Zedinjene države danes najmočnejša sila na svetu.

„Amerika pa“, je zopet nadaljeval „ne

ogroža nikogar. Vsi vemo, da Zedinjene države ne bodo nikoli izrabile svoje sile v sebične namene ter v povečanje ozemlja, in sicer prav tako malo v bodočnosti, kakor so to storile v preteklosti.“

Amerikanske bojne sile smatramo prav tako kakor naše britanske in one drugih narodov le za orodje, ki se ga sme posluževati le v interesu svetovne varnosti ter za premaganje kakršnegakoli napadalca.“

Britanski ministrski predsednik je nato obravnaval vprašanje pojačanja britansko-ameriškega sodelovanja in prijateljstva. Tukaj ne gre le za izključno prijateljstvo, temveč za delež k utrjevanju odnošajev med vsemi narodi, ki bo našlo svoj izraz v mirovni organizaciji Združenih narodov.

POLITIČNI CILJI DELAVSKE STRANKE

Britanska Delavska stranka in njeni cilji so razmeroma malo poznani v Zedinjenih državah, pravtako kakor nimajo povprečni Angleži pravega pojmovanja o razliki med republikanci in demokrati v Ameriki. Mnogokrat prevladuje v Ameriki mnenje, da so britanski socialisti na tem, da zatrejo svobodo posameznika, odkrite besede, vere in tiska. To predstavljanje je napačno. Britanska Delavska stranka sledi tradiciji vseh svobodoljubnih pokretov, ki so kedaj igrali vlogo v Veliki Britaniji.

SVOBODA NE POMENI, ZATIRATI SVOBODO BLIŽNJEGA

Verujemo v svobodo posameznika, toda ta svoboda se ne sme izrabljati zato, da bi posameznik skušal zatirati svobodo svojega soseda.

Po našem mnenju bo vedno prostora za privatne inicijative, toda če bodo veliki obrati postali premogočni ter monopolski obrati, tedaj bi bilo po našem mnenju nevarno, jih pustiti v privatnih rokah.“

„NA SVETU JE DOVOLJ PROSTORA ZA PROIZVODE VSEH VELIKIH INDUSTRIJSKIH NARODOV“

Gospodarsko politično zastopa britanska vlada nazor, da se ne more v lastni deželi ustvariti raja, medtem ko bi onstran meja vladal pekel. Ta nazor ni utemeljen le v moralnih načelih britanske Delavske stranke, namreč bratstvo vseh ljudi brez plemenske in verske razlike, temveč tudi v praktičnih predurkih.

Dvigati hočemo življenjsko blagostanje našega lastnega naroda, to pa storimo lahko le, če bomo trgovali z ostalim svetom. Kot dobri trgovci si seveda želimo premožnih in zadovoljnih odjemalcev. Mi, kakor tudi Zedinjene države smo za razširjenje gospodarstva. Pri velikem pomanjkanju, ki vlada vsepovsod ne vidimo nobenega vzroka, zakaj bi med nami morala nastati rivaliteta. Podlaga miru je blagostanje in dobro sedstvo.

Ob koncu svojih izjavanj se je ministrski predsednik obrnil k razliki med obema anglosaksonskima narodoma. Te razlike obstajajo ter jih nihče ne oporeka. Če pa se ima cilj, zgraditi mirni svet, tedaj je treba dokazati največjo strpljivost ter upoštevati, da končni cilj ne obstoja v splošnem enostranskem delu, temveč v sintezi edinosti in razliki posameznikov. „Svet bi bil zelo dolgočasen“, je Attlee vzkliknil, „če bi bili vsi enaki.“

„Osvobodilna fronta koroških Slovencev“ se ne bo udeležila volitev

Kakor pravi uradno poročilo, je „Osvobodilna fronta koroških Slovencev“ obvestila Vojaško vlado, da se ne bo udeležila pri volitvah v Deželni zbor. Tudi se ne bo udeleževala volilnega boja ne direktno ne indirektno. Ta sklep pa nikakor ne bo vplival na volivno pravico slovenskih prebivalcev na Koroškem.

„Osvobodilna fronta“, ki je priznala, da se sedanje meje Avstrije ne morejo spremeniti brez sklepa mirovne konference, je prešla od Vojaške vlade dovoljenje, nadaljevati svoje delovanje v okviru obstoječih zakonov in odredb Vojaške vlade.

Čehoslovaška želi dobrih odnošajev z Avstrijo

„Upamo, da bomo naše odnose z demokratsko avstrijsko republiko ne samo čimprej mogoče obnovili, temveč tudi izboljšali in poglobili“, je v torek izjavil čehoslovaški ministrski predsednik Fierlinger namram zastopnikom tiska. „Avstrija“, je dejal Fierlinger dalje, „je bila pred nacijsko invazijo dober sosed.“

Glavna volilna oblast imenovana

Začasni državni kancelar dr. Renner je imenoval dr. Josefa Sommerja za predsednika volilne oblasti. Na podlagi predlogov političnih strank in državne urada za pravo bo državna vlada vpoklicala od vsake stranke pet prisednikov in ravnatelja namestnikov v to oblast.

Prehod vojnih ladij skozi Dardanele

Ameriški zunanji minister Byrnes je izjavil na tiskovni konferenci, da so Združene države predlagale Turčiji, naj bodo Dardanele odprte tistim vojnim ladjam, katerih države meje na Črno morje.

Združene države so predložile štiri spremembe Montreuške pogodbe, ki se tiče prehoda vojnih ladij skozi Dardanele: ožine morajo biti odprte za trgovske ladje vseh narodov v vseh časih; ožine morajo biti odprte za prehod vojnih ladij držav, ki meje na Črno morje (Rusija, Turčija, Rumunija in Bolgarija) bodisi v miru ali vojni; prehod skozi ožine je treba odkloniti vladam, ki ne meje na Črno morje, razen če zato niso dobile posebnega dovoljenja in treba je spremeniti Montreuško pogodbo tako, da bo stopila organizacija Združenih narodov namesto Društva narodov kot telo, ki nadzira izvrševanje pogodbe. Japonsko je treba izključiti kot podpisnico.

Byrnes je dejal, da je treba napraviti druge spremembe za določitev pogojev in je razložil, da sedanje uredbe dajejo Turčiji polno moč, da omeji prehod ladjam med vojno ali, če bi bila varnost Turčije ogrožena.

Spremembe, ki so jih svetovali, bi se približale tistim, ki veljajo za Sueški in Panamski kanal. Do zdaj še niso dobili nobenega odgovora Turčije.

General de Gaulle zopet predsednik francoske vlade

General de Gaulle, vodja francoskega uporniškega gibanja in dosednji vodja začasne vlade Francije po osvoboditvi, je bil v torek popoldne od francoskega Narodnega zbora izvoljen za šefa nove francoske vlade.

General de Gaulle je izjavil, da je pripravljen sestaviti skupno vlado treh velikih strank Francije, socialistov, levičarsko-katolikov in komunistov, potem, ko so mu prinesli vest, da ga je francoski Narodni zbor soglasno izvolil za šefa nove vlade.

V daljši izjavi je de Gaulle označil čast, ki mu je bila izkazana z njegovo izvolitvijo kot izraz volje francoskega naroda, ki želi v narodni skupnosti slediti nalogam obnove.

Istčasno je de Gaulle izrečno ugotovil, da mora vlada pod njegovim vodstvom posedovati neodvisnost, skupnost in avtoriteto, ki odgovarja njenim velikim nalogam.

„Upam, da bom našel podporo z vseh strani“, je izjavil dalje, „imamo preveč dela, da bi podvzeli kaj drugega, kot le to, kar služi narodnim interesom.“

Nobene podlage za pretiravanje angleško-ruskih diferenc

Izjava državnega ministra Noel-Bakerja v Spodnji zbornici

Državni minister Philipp J. Noel-Baker je izjavil v Spodnji zbornici ob priliki razgovorov o postavitvi nemške uprave na podlagi Potsdamskih dogovorov, da se ne sme pretiravati razlike v angleško-ruskih odnošajih.

Dalje je dejal: „Bil bi pač čudež, če bi se v vseh velikih vprašanjih povojne dobe med zmagovalci lahko takoj doseglo zedinjenje. Kakor hitro bo v duhu sodelovanja anglosaksonske pogodbe dosežena povoljna rešitev, se bo britanska vlada poslužila raznih običajnih pogodbenih sredstev.“

Na vprašanje, če obstoja izgled, da se bodo Veliki trije v kratkem sestali, se Baker ni približje izrazil.

Kakor je razvidno iz njegovih nadaljnjih izjav, so se vršile med britanskimi in francoskimi funkcionarji neuradne seje o mednarodnih predlogih v vprašanju Rure in Rena.

V pogledu ustanovitve nemške uprave v Nemčiji na podlagi Potsdamskih dogovorov je upati, da bo tudi s francosko vlado, ki ni bila zastopana na konferenci, brez nepotrebnega zavlčenja dosežena složnost.

Zmaga „Ljudske fronte“ v Jugoslaviji

TITOVA IZJAVA DOPISNIKU „TIMES“-A

„Pri volitvah v Narodno skupščino Jugoslavije je velika večina glasovala za kandidate „Ljudske fronte“. Neveljavni glasovi bodo vidni šele v dveh do treh dneh. Kot je že obče znano, ni hotela nastopiti opozicija pri volitvah s svojimi kandidati. Posamezni glasovi, ki so bili oddani proti „Ljudski fronti“ ne pomenijo zahteve po drugih kandidatih, temveč so le izraz nekega opozicijskega stališča posameznih volilcev.“

Iz istega sporočila je razvidno, da je bilo v Beogradu oddanih 164.514 glasov za „Ljudsko fronto“ in 34.522 proti njej. Glasovalo pa ni približno 9% volilnih upravičencev. V Zagrebu je dobila „Ljudska fronta“ 163.698 glasov, dočim je bilo oddanih proti njej 22.265. Volilo ni manj kot 8% volilnih upravičencev. V Macedoniji, Sloveniji, Dalmaciji, Bosni in Hercegovini praktično ni mogoče govoriti o kaki opoziciji.

O „Ljudski fronti“ v Sloveniji je izjavil predsednik slovenske vlade, da so te volitve jasno pokazale, da naj bo „Ljudska fronta“ edina zastopnica Slovencev. Z izjemo dveh okrajev in sicer, Dolnje Lendave in Radgona se ni opozicija nikjer povzpela do znatnega števila glasov.

V neki izjavi posebnemu dopisniku „Times“-a, je podal maršal Tito sledeče smernice svojega programa:

„Po zmagi „Ljudske fronte“ ostane jugoslovanska politika nespremenjena namreč, v graditvi demokratičnega sistema na široki osnovi, tako da bo vsakemu posamezniku omogočeno dostojno življenje. Opozicija v Jugoslaviji ne bo preganjana. Nasprotno, tako je zatrdil Tito, mi želimo politično življenjsko in močno opozicijo.“

Razmerje med Jugoslavijo in Veliko Britanijo je treba izboljšati, kakor je bilo pred vojno. So oblaki, ki trenutno zatamnjujejo obzorje, a on je prepričan, da bodo pregnani. Nasprotno pa je prijateljstvo do Ruskega naroda ukoreninjeno med našimi državljani. Prijateljstvo s Sovjetsko zvezo ne pomeni, da bi Jugoslavija postala sovjetska vazalka, ali da bo ustvarjala nerazpoloženje do kake druge države.

Jugoslovanska vojska bo čimprej mogoče demobilizirana. Vlada mora upoštevati, da je prej težko rešiti pomanjkanje delovnih moči. Vojaki, ki se še niso vrnili na svoje domove so večji del zaposleni pri popraviljanju prometnih zvez in pri obnovi dežele.

Vlada nima namena zatirati katerekoli vere vendar bo razmerje med državo in cerkvijo jasno določila, tudi glede finančne stanja.

Ob koncu se je dotaknil maršal Tito še državnih mej. Dosedanja rešitev, ki so jo ponudile v tej zadevi velesile, jugoslavijo ne more zadovoljiti. Prepričan pa je, kot je Tito nadalje izjavil, da bo tudi to težko vprašanje med velesilami zadovoljivo rešeno in ga je tudi na vsak način treba rešiti.

KOMENTAR „TIMESA“ O VOLITVAH

Beograjski dopisnik londonskega časopisa „Times“ se je izrazil o volitvah: „Bilo je prvikrat, da so splošne volitve v Jugoslaviji nadzirali krajevni občinski in mestni uradniki in ne plačeni agenti centralne vlade. Že samo to je velik korak k napredku. Volilna udeležitev je bila povsod zelo velika. Zdi se, da so bile volitve izvedene pod disciplino in z navdušenjem. V Beogradu je narod opazoval šteje glasov skozi okna volilnih loklov.“

Attlee o svojem obisku v Ameriki

Pri tradicionalnem banketu županstva mesta Londona, pred katerim se je vršil slavnostni spreved od City do Westminstera novemu županu v čast, je ministrski predsednik Attlee nekaj ur pred odhodom v Ameriko, govoril o cilju svojega obiska pri predsedniku Trumanu ter podal pregled nekaterih najvažnejših političnih in gospodarskih povojnih problemov Velike Britanije.

O vprašanju atomske bombe je izjavil: „Smoter mojega obiska v Washingtonu ter sestanek s predsednikom Trumanom in kanadskim ministrskim predsednikom Mackenzie Kingom je ureditev vprašanja atomske bombe.“

Kako nam bo mogoče kontrolirati to novo nevarnost? Uvidevati moramo, da je človeška civilizacija zapisana propasti, če ne bo mogoče ustvariti boljših odnošajev med ljudmi. Predstavljati si ne moremo nobenega povečanja ozemlja, niti še tako fantastičnega sna o svetovnem gospodstvu, ki bi se pred to nevarnostjo ne spremenilo v nič. Vsled tega moramo iti z vsemi narodi, ki hočejo živeti v miru in svobodi.

Včasih je razsajala kuga in druge nalezljive bolezni, ki so morale ljudi. Danes so te nevarnosti izginile. Kdaj bo nastopil čas, ko bodo tudi vojne prešle v pozabo, kakor kuga? Kako naj odvzamemo preprostu človeku dušljiv strah? Samo tedaj, če bo nastal mir, svoboda in blagostanje za vse narode.

Pravijo, da je 20. stoletje doba preprostih ljudi. Zaupam preprostu ljudstvu. Naj imamo moč še tako velikega zgodovinskega pomena, preprost človek je odločil potek dogodkov. Vsled tega moramo stremeti, da ustvarimo svet, v katerem bo vsak preprost človek mirno in varno lahko živel, svet, v katerem vlada pravica, v katerem mali narodi prav tako žive v svobodi kakor veliki.

Po prvi svetovni vojni so napravili poizkus z Zvezo narodov zediniti svet. Poizkus se je izjalovil, toda načelo je bilo pravilno. Začeto delo moramo nadaljevati. V kratkem času bo organizacija Zedinjenih narodov določila London za kraj zasedanja pripravljalne komisije.

Velika Britanija si je v vojni zajamčila pravo demokracijo. Možje različnih nazorov sodeluje skupno. V Evropi je mnogo narodov, ko bi to lahko posnemali. Velika Britanija se mora sama postaviti na noge, zato je potreba načrtnega gospodarstva, dalje omejiti vsak strah pred novimi vojnami. Na gospodarskem področju moramo stremeti predvsem na razširjenje zunanje trgovine. Zajamčiti si moramo gospodarsko in socialno varnost.

Narodi takozv. „Imperija“ so na poti k samostojnosti. Demokracija mora imeti podlago v blagostanju narodov. Naj imajo naši narodi še tako različne lastnosti, v ustavah se jih mora upoštevati. Mislim, da ne odloča kulturna zrelost nekega naroda za demokracijo toliko, kot mera strpljivosti.

Izjava

V noči od 13. na 14. novembra 1945 je prišlo v Celovcu do neljubih dogodkov. Neznanci so potrgali lepake volilnih strank. Celo šipe v izložbah, kjer so viseli volilni pozivi, so trpele.

Prizadeti so zlasti lepaki socialistične in komunistične stranke.

Stranke izjavljajo, da jim je do viteškega in s tem avstrijskega načina volilne borbe. Gangsterske metode kar najodločneje obsojamo.

Za socialistično stranko:	Za komunistično stranko:
Hans Sima	Karl Perchtold
Za avstrijsko ljudsko stranko:	
Jožef Matt	

Nacisti - grobarji koroške industrije

Iz govora, ki ga je imel po radiju deželni svetnik Herke, SPÖ:

Industrijo Koroške je Tretji rajh doobra izropal. To ni bila socializacija, ampak kratkomočno kraja in sleparija. Obe največji lesni podjetji Koroške so investirali za vojni stroj. Država je dala za to na razpolago velike kredite. To je pa bila pot k razlastitvi koroške industrije. Skoroda vsa naša velepodjetja so zapadla tujemu vplivu in niti eno ni več v domačih rokah. Naj navedem nekaj primerov:

K tako zvanim Herman-Göring-obratom spadajo rudnik v Hüttenbergu in borovelske železarne in jeklarne. Pod rajhovskim nadzorstvom so bili svinčeni rudniki Koroške z vso industrijo, ki se jih drži, dalje industrija magnezita, po dobrem delu papirnice in tvornice lepenke in celuloze — zraven pa še vsa na novo ustanovljena vojna industrija. Nič drugače ni s kemično industrijo naše dežele. Nikakor ni mogoče govoriti o domači posesti ali privatnem podjetništvu. Obe največji lesni podjetji Koroške sta sicer bili zasebna last, potem so se pa polastili vodstva nacisti, isti nacisti, ki so pred 1938 na moč sodelovali, da je nastala kriza. Ti gospodje so potem vtaknili milijonske dobičke. To ne sme več tako biti in tudi več ne bo!

Mi socialisti bomo za to skrbeli, da se take nečednosti v bodoče enkrat za vselej onemogočijo.

S tem se more in mora strinjati vsak pošten Avstrijec. Kakršen je naš položaj, si kratkomočno ne moremo privoščiti razkošja, da redimo izdajalce ali pa da komu nudimo priliko za izdajalstvo. Ni ga človeka, ki bi poštenim tvrdkam kaj hotel ali ki bi mislil obrtnikom prizadeti škodo. Velike osrednje postojanke narodnega gospodarstva pa hočemo, bomo in moramo zaupati v varstvo države.

Zastavni kancler dr. Scharf je izjavil sledeče: Med južne koroške ni nikako vprašanje Koroške, temveč vprašanje vseh Avstrijcev. To je že zdavnaj odločeno. Ko so bile še čiste maršala Tita na koroških tleh je prejel zastavni kancler dr. Renner od Stalina pismo, v katerem ta zagotavlja avstrijski vladi vso svojo podporo pri obdržanju celote avstrijskega ozemlja v okviru mej iz leta 1938. Rusija je o tej stvari spregovorila v naše dobro. S tem je zaključena debata o avstrijsko-jugoslovanski meji.

Nadaljnji vodilni nacisti prijeti

Prilike dni je prišlo do aretacije teh-le političencev nacističnega ustroja:

Hainer Karol, vpliven vodja v denarni upravi RDE in vodja NSV od 1938—1939.

Pavel vitez Karnera, načelnik urada za priložbe v Štatu župe Dunaj 1941—1943.

Keil Ernest, blaginjavni NSV v Spittalu od junija 1938. Izza maja 1943 namestnik jurišnega vodje SA, jurišni vod I/17.

Maier Franc, vodja okrožnega kmetovalstva v St. Vidu od 1938—1940, načelnik okrožnega urada za kmečko ljudstvo v St. Vidu od 1938—1940.

Pfluger Friderik, vodja glavnega župnega urada (S. Corps LWL 2).

Rainer Janez, vodja okrožnega kmetovalstva v St. Vidu od 1938—1940, načelnik okrožnega urada za kmečko ljudstvo v St. Vidu od 1938—1940.

Schrank Alfred, jurišni vodja SS pri štabu vrhovnega poveljnika SIPO v Trstu.

Zifferer Anton, jurišni vodja SA, 5/8 od 1927 do kapitulacije. Župni inspektor v župnem vodstvu Celovec od junija do oktobra 1943.

Sodelovanje — usodno vprašanje

Na strankarskem sestanku avstrijskih komunistov v obredni dvorani dunajskega dvorca je imel predsednik sodrug Koplenig govor o volilnem oklicu komunistične stranke.

Demokatično zedinjenje v Avstriji, to je sodelovanje demokatičnih strank, je po našem prepričanju nujna zadeva, je naravno vprašanje usode naše države.

Od tega je odvisno, ali se v Avstriji fašizem zares korenito iztrebi, ali se v Avstriji zgradi resnična, krepka, zanesljiva in varna demokacija, ali bo Avstrija igrača mednarodnih spletk ali pa zares svobodna in neodvisna država. Od tega je odvisen mir našega ljudstva, je odvisna obnova naše države. Skratka, od tega je odvisno, ali zadržimo nazaj v znano klavnost naše preteklosti ali pa bomo napredovali v boljo bodočnost. Po osvoboditvi Avstrije se je pričelo sodelovanje demokatičnih strank.

Množični umori v Celovcu

Preko tisoč dokazanih umorov v koroški deželni hiralnici in umobolnici

Kakor poroča policijska direkcija v Celovcu, so zadnje dni s skupnim poizvedovanjem kriminalnega komisarja Schüttelkopfa, policijskega direktorja v Celovcu in prvega državnega odvetnika dr. Pichlerja odkrili eno največjih nacističnih zločinov na Koroškem. Krivci so bili prijati.

Od januarja 1939 do aprila 1945 je bilo na tajno povelje zdravstvenega vodje dr. Conzija sedemsto do devetsto rejencev koroške deželne hiralnice, kakor tudi od 1944 do 1945 otrok 150 rejencev koroške umobolnice umorjenih. Poleg tega je bilo od leta 1939 do 1941 s tremi transporti prepeljanih okrog 500 rejencev v Niederhart, da bi jih tam pomorili.

Glavni krivci tega zločina so prejšnji vodja deželne hiralnice dr. Niedermoser, ki je bil istočasno nadzorni nacistični zdravnik deželne umobolnice, kakor tudi cela vrsta negovalcev in negovalk, med temi posebno prednica Antonija Pachner in prva negovalka Ottilija Schellander.

Umore teh nesrečnih žrtev so podvzeli pod pretvezo, odstraniti bolne, za nacistično

državo neporabne ljudi. Rejenci so bili večinoma bolni in oslabei, deloma so tudi trpeli vsled duševnih motenj. Zdravniki in sestre so označevali njih odstranjevanje z besedo „Euthanasie“, to se pravi: lepa, lahka smrt.

Zločinstva so pričeli navadno tako, da je dr. Niedermoser pri običajnih bolniških obiskih dejal navzočim sestram: „Dajte mu nekaj“. Pacienta so nato prenesli v zadnji del zavoda, ki je že postal razvpit, in sicer v eno izmed shramb perila, kjer je prejel premočno dozo usmatalnega sredstva „Sommifen“. Če to ni zadostovalo, so mu vbrizgali zadostno množino morfija. Smrt je sledila navadno v enem do dveh dneh.

Smrti pa ni zapadel samo oni, kogar je dr. Niedermoser določil, temveč tudi vsakdo, ki je postal neprijazen sestri prednici Pachnerjevi ali ji bil neugoden pacient. Pachnerjeva je grozila z vbrizganjem morfija in je svoje grožnje tudi uresničevala.

O teh množičnih nacističnih zločinstvih, ki jih je avstrijska policija odkrila, bomo našim čitateljem stalno poročali ter objavili še nadaljne podrobnosti.

Madžarska na novi poti

Vest, ki jo je pred kratkim dobil dnevnik „New York Herald Tribune“ pravi, da v „dobro obveščenih diplomatskih krogih“ domnevajo, da je začasno priznanje novoizvoljene madžarske vlade s strani Združenih držav in Velike Britanije skoraj gotovo.

Dnevnik pa dodaja, da bo treba še nekaj časa počakati, da bo nova vlada pokazala svoje zmožnosti pri vzdrževanju političnega in gospodarskega reda.

„New York Herald Tribune“ dodaja, da se je voditelj stranke malih posestnikov in bodoči madžarski ministrski predsednik Zoltan Tildy pred kratkim sestel z zastopniki treh najvažnejših opozicijskih strank in poskušal s njimi doseči sporazum o sestavi koalicijske vlade.

Tildy zahteva, da dovolijo njegovi stranki, ki je zmogljivo izšla iz nedeljskih volitev, polovico iz med 12 ministrskih mest. Prosil bo voditelje opozicije tudi to, da mesta v vladi vsekakor sprejmejo, da bo tako v vladi zastopstvo najmočnejših madžarskih strank.

OLAJŠANJE NAPETOSTI NA BALKANU

Prvič v zgodovini Madžarske je ljudstvo izrazilo svojo voljo v popolnoma svobodnih volitvah. Odločilno večino glasov je dobila stranka malih konservativnih kmetov.

Na mednarodni konferenci dela

Mednarodno konferenco dela, ki se je pričela 15. oktobra v Parizu, so v ponedeljek zaključili. Zadnji dan so razpravljali o pravih mednarodnega urada dela; Sovjetski zvezi so poslali poziv za pristop k organizaciji.

Predsednik delavske zveze latinske Amerike ter delegat mehiških delavcev Vincente Lombardo Toledano je ob priliki poziva Sovjetski zvezi dejal: „To ni niti politično vprašanje niti vprašanje idealov ali načelno vprašanje. Gre enostavno za obstoj te organizacije.“

Toledano je tudi pripomnil, da vlada sicer v večini sveta kapitalistični sistem, vsaj na šestini sveta pa vlada socialistični. Po vojni ne more nobena mednarodna organizacija upati na obstoj brez udeležbe treh velesil, ki so se bojevale proti fašizmu.

Na predzadnjem zasedanju konference so sprejeli „listino o mladostnikih“, ki je najvažnejši del poročila odbora za pomoč otrokom in mladim delavcem.

Poročilo predvideva načrt, ki vsebuje naslednje štiri točke: 1. zaščito otrok in mladih delavcev; 2. pomoč otrokom v osvobodjenih deželah; 3. ureditev dela za mlade rudarje in 4. ustanovitev posvetovalnega odbora za preučevanje vprašanj mladih delavcev.

Podtajnik angleškega zunanjega ministva G. M. Evans je zagotovil, da bo angleška vlada podprla gornje predloge.

KONFERENCA V WASHINGTONU

Istega dne, kot se je zaključila konferenca v Parizu, se je pričela konferenca dela med sindikati in delodajalci v Washingtonu. Otvorilni govor je imel ameriški trgovinski minister Henry A. Wallace, ki je med drugim dejal:

„Končni smoter tega sestanka je pomirjenje med delodajalci in delojemalci. Takšno pomirjenje pa ne sme biti vsiljeno niti s strani vlade obema strankama. Dolžnost udeležencev konference je, da med delodajalci in med delojemalci vzpostavijo trajne zveze, ki bodo koristile obema strankama in javnosti. Glavna naloga konference je, da najde način za pričetek skupnih pogajanj za doseganje boljših delovnih pogojev in za pospešitev proizvodnje in potrošnje.“

Tako so madžarski volivci praktično izrazili svojo voljo da oslonijo politiko Madžarske na sistem treh strank, to je sistem, ki se danes poraja v mnogih evropskih državah.

Zmaga tradicionalnih demokatičnih strank izraža zahtevo po demokatični politiki v zaodhodnem smislu. Poraz meščanskih demokatičnih strank je jasen izraz, da si želi ljudstvo agrarno reformo in gospodarsko politiko, ki jo zasleduje vlada.

Mednarodne posledice teh volitev bodo znatne zlasti na Balkanu, kjer trenutno prevladuje sistem ene same volilne liste, odvisne pa bodo seveda v glavnem od zunanje politike, ki jo bo vodila vlada.

Od preudarnosti te politike pa ne bo odvisen samo notranji madžarski položaj, marveč bo morda popustila tudi neprijetna napetost, ki zdaj vlada v srednji in vzhodni Evropi.

Volitve so bile popolnoma svobodne in so potekale v skoraj popolnoma mirnem vzdušju. Ker izvoli 12 tisoč volilcev enega poslanca, bo imel novi parlament 300 članov. Med politik, izvoljenimi v parlament, so bivši ministrski predsednik grof Karoly, ki živi zdaj v Londonu, komponist Zoltan Kodaly, odstopivši ministrski predsednik general Bela Mikloš in Albert von Szent-Gyorgyi.

Wallace je pozval navzoče zastopnike delodajalcev in delojemalcev: „Če vam ne bo uspelo najti trajnega sporazuma na podlagi medsebojnega razumevanja, boste izbrali pot, ki vodi do socialne zmešnjave. Druga pot pa je pot industrijskega mira, ki je koristna vsem in je potrebna za splošno blaginjo. Dosgljiva pa bo le s čim višjo proizvodnjo in višjimi mezdami.“

Na otvorilni konferenci je govoril tudi predsednik Truman. Pozval je delavce, naj najdejo pot za izglajenje vseh sporov tako, da se proizvodnja ne bo ustavila. Za rešitev mnogih vprašanj je uspeh odvisen od zasebne pobude.

Truman je pozval delavce in delodajalce, naj vzajemno delajo za razvoj narodnega gospodarstva tako, kot so med vojno delali za isti smoter, ko so vse sile vlagali v delo za varnost naroda.

Narod ne more upati na polno zaposlitev delovnih moči in na doseganje izboljšanja življenjskih pogojev, dokler ne bo industrija preurejena za mirnodobno proizvodnjo. Delavci in delodajalci se morajo med seboj iskreno pogajati za izključitev vseh nesporazumov. Če bi kolektivna pogajanja propadla, se bodo morali zateči k nepristranski oblasti.

Za in proti podržavljenju na čehoslovaškem

Pražki dopisnik časopisa „Daily Telegraph“ poroča, da se na Čehoslovaškem še niso zedinili o podržavljenju večjih industrijskih obratov. Posebni dvomi vladajo kar se tiče odškodovanja britanskih, ameriških, švedskih in francoskih podjetnikov, katerim pripadajo nekatere tovarne. Brez dvoma bo parlament pristal na to, toda mnogo zavisi od tega, v kolikor bo Narodni zbor ta odlok predručal ter odločil o njem. Nacionalisti in krščanski demokati so hoteli omejiti obseg zakona o podržavljenju, tako da se odlok razteza razen na javne uprave samo še na velepodjetja kot so n. pr. Škoda, Bata in Witkowitzjeva rudokopna in kovinarska družba, Levičarska stran vlade pod vodstvom Fieringerja, podpirana od zveze sindikatov, ki ji načelujejo komunisti, pa je zmagala. Razširili so odlok tako, da bodo večje tovarne skoro vseh industrijskih panog prizadete.

Kratke vesti

V Washington je prispel britanski letalski maršal Sir Arthur Tedder.

On, ki je v preteklem vršil službo najvišjega zavezniškega podpoveljnika v Evropi, se bo zadržal v Združenih državah okoli 20 dni. Značaj njegovega potovanja je uraden.

Tedder, ki so ga imenovali za poveljnika britanskih letalskih sil 1. januarja, je izjavil, da je pripravljen razgovarjati se ako bo potrebno z britanskim ministrskim predsednikom Attleejem, ko bo ta prispel v ameriško prestolico.

Branilci Williama Joycea, so vložili priziv, ki ga je kriminalno sodišče odvrnilo, so izjavili, da nameravajo predložiti zadnji priziv visoki zbornici. Zadnji čas tega priziva poteče čez sedem dni.

Predsednik sveta Herbert Morrison je na neko vprašanje v poslanski zbornici nedavno izjavil, da bi angleška vlada z veseljem sprejela obisk generalisima Stalina v Veliki Britaniji. Na vprašanje neodvisnega konservatorca Daniela Lipsona ali mogoče to pomeni, da so Stalina že povabili, je Morrison izjavil: „Zbornica bo pristala na to, tako mislim, da je treba vsako odločitev o tej zadevi prepustiti britanski vladi.“

Ko je pred kratkim proslavljal svojo zmago v hotelu Comodore, je novi newyorški župan O'Dwyer govoril o evropskih narodih, ki „so v hudi stiski zaradi prihajajoče zime.“

„Vem, ker sem sam videl — je dejal — da potrebuje narod v Italiji vsega, kar moremo poslati, tako potom javnih ostanov, kakor vsak privatnik. Mislim, ako bo vsakdo izmed nas doprinesel svoj delež, da bomo našli pri vladi prirčno sodelovanje pri vprašanju odpošiljanja paketov, ki bodo zadostili potrebam te države.“

Indijski podkralj je pomilostil štiri, v Alipore (Kalkuta) na smrt obsojene Indijce, češ, da so pomagali Japoncem.

Dva izmed obsojenih sta se izkrcala na indijski obali iz neke japonske podmornice z nalogo, da vršita vohunsko službo, druga dva pa, da bi jima pomagala.

Novica pravi, da je Gandhi interveniral pri podkralju potem, ko je žena enega izmed obsojenih napisala prošnjo za pomilostitev.

„Svetovna mladinska konferenca“ je odobrila včeraj ustanovitev nove organizacije, ki jo bodo imenovali „Svetovna mladinska zveza“.

Vodila jo bo skupščina, ki se bo sestala najmanj enkrat letno in izvršni odbor, ki ga bo izvolil svet in se bo sestajal najmanj vsake tri mesece.

Glavni namen nove uprave bo obdržati najtesnejšo povezanost med mednarodno mladino.

Ravnatelj gospodarskega oddelka francoskega zunanjega ministva M. Martin bo odpotoval v Moskvo kjer bo razpravljaj o francoski spomenici o Porurju in Porenju, ki so jo pretekli september že predložili svetu zunanjih ministrov v Londonu.

Angleško - francoski razgovori o tem vprašanju so že bili.

Pred kratkim so izvedeli, da so aretirali 9 japonskih vojakov in nekega civilista, ki so obtoženi, da so 16. decembra lanske leto v Hankowu do nezveste pretepli in nato zažgali tri ameriške letalce.

Ob naznanilu te vesti je major Willie West izjavil, da obstoja sum, da so bili letalci še živi ko so jih zažgali.

Bili so člani posadke neke leteče trdnjave sestreljene v okolici Hankowa.

Agencija „Associated Press“ je sporočila, da je na svojem stanovanju na ameriškem zasedbenem področju pred kratkim, zaradi srčnega napada umrla mati slavne nemške filmske zvezdnice Malene Dietrichove, gospa Josephine Von Losch.

„International News Service“ sporoča, da je britansko letalo na motorni pogon doseglo hitrost 945 km na uro, ter prekosilo za 208 kilometrov prejšnje hitrostno prvenstvo.

Poiskus je izvršilo letalo „Meteor 4“, ki ga je vodil pilot Eric Greenwood nad HERNISKIM zalivom.

Ameriški senat je potrdil imenovanje brigadnega generala Kennetha O. Royalla za podtajnika vojnega ministva na mesto Roberta Pettersona, ki je po odstopu Henryja Stimsona postal vojni minister.

Royall, ki je bil od aprila 1945 pravni svetnik pri vojnem ministstvu, je bil tudi pravni svetnik pri ameriškem kongresu, ko so preučevali dekrete o ohranitvi zadostne vojske v povojnem času. Bil je tudi pravni svetovalec pri izdelovanju načrtov za ohranitev vojne industrije v povojnem času, v kolikor bo potrebna za obrambo.

Državni pravdnik gosp. Clark je dejal, da bodo zaslilišali ameriškega pesnika Ezra Pounda zaradi izdajalstva, ker je med vojno vršil fašistično propagando na italijanskem radiu.

Izmenjava pisem med Byrnesom in de Gasparrijem ter Trumanom in Parrijem

Iz pism se doznavajo, da je Italija pristala že pred sestankom zunanjih ministrov v Londonu na predajo področij Jugoslaviji in na povračilo dodekaneških otokov Grčiji. Vendar pa je italijanska vlada zaprosila Združene države naj jo podpro v njeni prošnji, da bi mogla Italija obdržati oblast nad Libijo in Eritrejo in da bi ostala njena severna meja na črti Brenner.

Parrijev pismo predsedniku Trumanu prikazuje položaj Italije le v glavnem, medtem ko se spušča De Gasparrijeva poslanica v podrobnosti glavnih teritorialnih vprašanj kakor: italijansko-jugoslovanska meja, italijansko-francoska meja, posest egejskih otokov in italijanske kolonije. Obe pismi sta bili napisani 22. avgusta pred otvoritvijo londonskega sestanka na katerem so pripravili končno mirovno pogodbo z Italijo.

Bevinov predlog za rešitev palestinskega vprašanja

Britanski zunanji minister Bevin je podal v Spodnji zbornici obsežne izjave o palestinskem vprašanju ter ustanovitvi britansko-ameriškega odbora, katerega naloga bo, ugotoviti pogoje v Palestini o židovskem priseljeniškem vprašanju. Novo postavljeni odbor bo skušal ugotoviti, koliko Židov se namerava izseliti v Palestino ali druge dežele ter bo britanski in ameriški vladi vpošlal tozadevne predloge.

Bevin je izjavil, da ne more zastopati stališča, da bi se Židje morali izseliti in se ne smeli zadrževati tam, kjer so dosedaj živeli. Izdelali bomo rešitev ter jo predložili organizaciji Združenih narodov. Če je britanska vlada podvzela ta poizkus, mora objasniti vsem, da se problem Palestine ne more rešiti z nasiljem.

Papež o nuremberškem procesu

Na vprašanje dopisnikov, če se strinja z načeli norinberških procesov, je Sveti oče odgovoril:

„Ne samo da se strinjamo z načeli, temveč upamo tudi, da bodo krivci kmalu in brez izjeme kaznovani. Niso odgovorni le za materijalno škodo, ki so jo povzročili. Pozvati se jih mora na odgovor tudi vsled duhovnih zločinov, ki so jih napravili s tem, da so odrekli svojim žrtvam vsako versko pomoč. Storilci morajo biti kaznovani tako, da bodo vsi oni Nemci, ki se jim ne more ničesar očitati, našli pot k normalnim življenjskim pogojem in da se jim bo moglo zagotoviti pomoč.“

Direktni odnošaji Velike Britanije in USA z Avstrijo

Mr. MACK IN Mr. ERHARDT POSTAVLJENA ZA POLITIČNA ZASTOPNIKA NA DUNAJU. ZASTOPNIKI AVSTRIJE POVALENI V LONDON IN WASHINGTON

Ob priliki zasedanja Zavezniškega sveta je general-poručnik Sir Richard McCreery podal sledečo izjavo:

„Vlada Njegovega Velikanstva je gospoda E. Macka imenovala za političnega zastopnika Velike Britanije v Avstriji. Vladi Njegovega Velikanstva je bil s strani Začasne avstrijske vlade poslan predlog, ustanoviti v Londonu tudi avstrijsko zastopstvo. Vlada je ta predlog sprejela.“

Britanski član Zavezniškega sveta, general-poručnik Sir Richard McCreery je poslal državnemu kancelarju dr. Rennerju listino, v kateri obvešča avstrijsko vlado, da je bil gospod E. Mack brez škode za svoje delovanje kot politični svetovalec vrhovnega poveljnika britanskih zasedbenih čet, postavljen za političnega svetovalca Združene Kraljevine v Avstriji.

Gospod E. Mack je istočasno obvestil državnega podtajnika dr. Gruberja, da je britanska vlada pritrdila k imenovanju enega zastopnika Začasne vlade v Londonu.

Posebna izjava, ki jo je dal general Mark Clark, poveljnik ameriških sil v Avstriji Zavezniškemu svetu med rednim zasedanjem pravi: Gospod Erhardt je imenovan za političnega zastopnika Zedinjenih držav pri Začasni vladi Avstrije. Istočasno bo uradoval

kot svetovalec ameriških članov Zavezniškega sveta.

Zedinjene države bodo sprejele enega zastopnika avstrijske vlade v Washingtonu, kjer bodo razpravljali o zadevah, ki ne zadevajo izključno Zavezniški svet.

Spored nove stranke Japonske obnove

Nova stranka japonske obnove je izdala svojo prvo uradno izjavo, ko je cesar Hirohito sklical japonsko skupščino za 24. decembra. Nova stranka, ki se imenuje „Nipon Kakushin-to“ se namerava boriti proti fevdalizmu, toda ohraniti hoče cesarstvo. Na prvi seji, ki jo je imela imenovana stranka, je sprejela politični program, ki obsega štiri točke. Po izjavah njenih voditeljev bo nova stranka delala na to, da bo mogla Japonska zavzeti svoje mesto med narodi.

Stranka si je sestavila sledeč program: 1. Izkoreniniti fevdalno pojmovanje in fevdalne ustanove. 2. Rešiti cesarske ustanove in sestaviti vlado, ki predstavlja zares voljo naroda. 3. Uvesti svobodno gospodarstvo brez monopolov in krivičnosti. 4. Boriti se proti samodržstvu in komunizmu ter zvišati narodni nivo znanosti in prosvete ter prispevati k ohranitvi miru in soglasja tako na Japonskem kakor na vsem svetu.

Kako je nastal petrolej?

V svetem pismu beremo, da je Noe z zemeljsko smolo zavaroval svojo barko, da bi vanjo ne vdirla voda. Prav tako so zemeljsko smolo uporabljali za malto tedaj, ko so v Babilonu gradili znameniti stolp zmešnjav. Stari Egipčani so trupla umrlih mazili z zemeljskim voskom. O Židih poročajo, da so „babilonsko olje“ močno cenili kot zdravilo. Bila je to mastna tekočina, ki je v Mezopotamiji polzela iz zemlje. V srednjem veku je veljal Carigrad za nezavzetno mesto, zakaj branil se je s skrivnostnim „grškim ognjem“, ki je gorel celo pod vodo. Ob obali Kaspijskega morja pri mestu Baku, so že v davnih časih švigali ognjeni zubli iz zemlje. Ničče ni netil tega ognja in vendar je gorel neprenehoma tisoč in tisoč let. Ljudstva tam okoli so ga častila kot „sveti ogenj“. Hranil

ga je plin, ki je uhajal iz notranjosti zemlje.

Snovi, ki smo jih našli, so na videz kaj različne: so ali trdne ali tekoče ali pa so bežni plini. Vendar so si vse skupaj zelo sorodne. Kemiki so dognali, da gre za spojine dveh splošno znanih prvin: ena se imenuje ogljik in druga je po vsakdanji vodi dobila naziv vodik. Po različnem razmerju, v katerem se ogljik in vodik veže, nastane parafin, ozokerit, asfalt, metan, nafta, petrolej ali bencin — vse te snovi so skupnega izvora.

Kako naj si predstavljamo njihov izvor?

Na dnu jezer in morja se venomer nabirajo sesedline, saj reke pridno prinašajo pesek in drugo. Tako se je godilo že v sivi davni, pred milijoni in milijoni let. Kajpa, zelo počasi je to šlo svojo pot — ali naravi

se ne mudi. Po malem so se na morskem dnu kopičile plasti peska, apna in gline. Vmes so se mešali ostanki rastlin in poginulih živali. Pritisk se je večal, obenem je rastla tudi toplota. Saj vemo iz rudnikov: če se spustimo sto metrov globoko, postane okoli nas za tri stopinje topleje. Pod pritiskom in v toploti se pa rastlinske in živalske snovi, zlasti če je za to več milijonov let časa, na poseben način spremenijo: pretvorijo se v pline, tekočine, smole in voske.

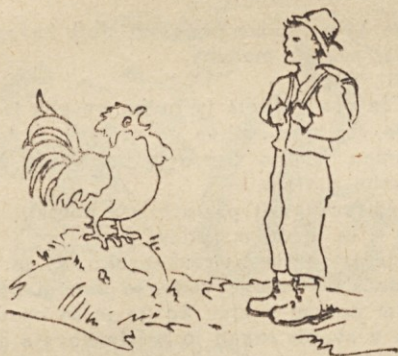
Zemeljska skorja nikdar ne miruje. Brez prestanka jo spreletavajo krči, zdaj rahlejši zdaj silovitejši — znani so nam kot potresi. Nekoč so po trupu zemlje razgrajali vse hujši potresi kakor kdaj koli v zgodovinskem času. Pa ne povsod. Mestoma je bila zemeljska skorja prožnejša, tam se je gubala. Tako so prišli skladi peščenca, apnenca in skrilavca, ki so spočetka ležali vodoravno, v vse mogoče položaje. Ponekod so se strmo naježili, ponekod celo prekopicnili. Kaj čuda, če so zaradi tega nastale v nagubanih slojih neštete razpoke. Nekatere med njimi so se gale zelo globoko. Skozi take razpoke line je začelo polagoma siliti na dan tisto, kar se je bilo v temnih globinah zvarilo iz ostankov rib, školjk, alg in drugega drobiža, kakršen je živoraril v predzgodovinskem morju.

Tako je v Mezopotamiji že v starem veku polzela na površje zemeljska smola — ljudem v korist. Druge razpoke v mezopotamski zemlji so bile v zvezi s še boljimi zalozami. Na takih krajih je curjalo na dan kameno olje in delalo potočke, ki so zagoreli, če je kdo prišel z ognjem zraven. Takile goreči potoki so svetili Aleksandru Velikemu, ko je kot zmagovalci vkorakal v Babilon.

So kraji na svetu kjer sili iz zemlje neverjetno veliko zemeljske smole. Otok Trinidad v Južni Ameriki se ponaša z jezerom, ki po velikosti le malo zaostaja za Klopinskiim. Dno mu leži kakih 60 metrov globoko. To ni nič posebnega, boste rekli. Čudno je pa to, da najdeš v jezeru malo vode, toliko več pa asfalta ali zemeljske smole. Zato tudi ime jezera: Pitch Lake (Smolnato jezero). Smolo pridno izvažajo v svet pod nazivom asfalt in leta 1938 so dobili za to čez en milijon dolarjev. Skoro dvajsetkrat toliko pa je Angležem, gospodarjem Trinidade, donosala v tem edinem letu dragocena sorodnica asfalta — nafta. Tako bogati so vrelci nafte, da prednjači Trinidad pred vsemi ostalimi petrolejskimi viri Britanskega imperija. A.Z.

Štirje katoliški anamski škofje so preko radijske postaje Hanoi naslovili na angleški in ameriški narod poziv in zahtevo za njuno intervencijo, ki jih naj reši vojnih grozot.

Mladi Korotan

PETELINČEK

Brž, otroci, mi vstanice
se umijte in molite;
kdor predolgo spi,
ta nič vreden ni.
Kikeriki, kikeriki!

Knjige brž v roké vzemite,
pridno, vestno se učite;
kdor se mlad uči,
kruha dost' dobil
Kikeriki, kikeriki!

V šolo le hodite radi,
dokler ste še čvrsti, mladi,
kdor rad poleži,
šolo zamudi.
Kikeriki, kikeriki!

Sonček s hriba že prihaja
in lenuha strogo graja.
Dvignite se vsi
hitro, en dva tri...!
Kikeriki, kikeriki!

ZLATA DRVA

Gorjanec, kateremu so kosa, polja in trate malo doprinašala, se je končno še zadržal. Žena mu je od žalosti umrla, hlapec in dekla sta ga zapustila, tako da je bival na kmetiji samo še s svojo hčerko. V vsej okolici so imenovali zanemarjeno domačijo samo še „beračeva domačija“.

Ker je bil prodal že zadnji kos gozda, je morala hoditi hčerka v tuj gozd nabirati drva. Ali kolikor je tudi iskala, ni našla niti koščka suhljadi o praproti, nobenih suhih smrekovih ali borovih storžičev na mahu. Ravno ko se je hotela žalostna, ker ne bo mogla zavreti niti večernega mleka, vrniti domov, je stopil iz grmovja bradat možak. Na ramenu je nosil sekirino in strašno je gle-

dal. Deklica se je silno prestrašila, ko jo je z robatim glasom nagovoril:

„Kaj delaš tukaj v gozdu?“

„Sirotica sem in iščem suhih vej“, je odgovorila ona polna strahu.

„Saj imaš predpasnik prazen.“

„Oh, ne morem najti drv, gozd je ko začaran.“

Mož ji pomigne, naj mu sledi.

Malo se je obotavljala, a končno mu je le počasi sledila vedno globlje v gozd. Pri neki smreki je obstal in dvignil sekirino.

„Ne od tega drevesa“, je prosila, „tako je lepo in zdravo.“

Potem ji je hotel nasekati poln predpasnik od drugega drevesa.

„Ne od tega, na njem je šojino gnezdo, ptičke bi se prestrašile.“

Hotel ji je posekati brežo.

„Ne poseči je, bolna je. Nekdo ji je odcetil sok.“

Tedaj se je obrnil k velikanskemu staremu štoru, ali deklica je zadržala njegovo roko, katero je že visoko zavihtel.

„Kaj ne vidite, da imajo v njem mravlje svoj dom?“ reče z lahkim očitkom.

„Dobro“, reče možak in korači pred dekletom dalje. Ni se več sramovala in bala. Prišla sta na rob gozda, kjer je stal izsušen bor z uvelimi vejami in porumenelimi iglami.

Temu več ne škoduje“, reče bradač.

Deklica ga je z vseh strani ogledala in pritrčila: „Ne, temu nič več ne škoduje.“

„Drži predpasnik.“

Nasekal ji je v njega polen in ne, da bi počakal zahvale izginil v grmovju. Deklici pa je postajal predpasnik vedno težji, da je komaj držala krajce. Na hišnem pragu je morala izpustiti predpasnik in zlate trske so padale na tla; svetlo so se lesketale v temni veži.

Ljubezen do narave je njej in očetu vrnila blagostanje.

KRUHEK

Kako radi ga imamo! Kadar peče mamica kruh, je pri nas veselje. Posebno smo veseli otroci, ker na nas naša dobra mamica nidar ne pozabi. Težko pričakujemo, kdaj bo mamica odprla peč in vzela iz nje pečene hlebe, ker vemo, da bo tudi za vsakega od nas priromala iz tajinstvene teme mala štručka, ki je tako sladka in lepa. Veselje pa je še večje, če je v peči namesto kruha potica. Te sedaj sicer nimamo, za Božič jo bomo pa že imeli. Saj smo vse leto pridno delali in vemo, da pravi pregovor: „Kdor ne dela, naj ne je.“

Prepričani smo, da tudi tako je. Kdor dela, ta ima tudi jesti in mu ni treba beračiti, kakor vidimo mnogo mladih fantov, ki postopajo okoli, namesto, da bi prišli za delo in si prislužili vsaj svoj vsakdanji kruh. Koliko slajši je kruh, ki si ga sami prislužimo, kot pa tisti,

ki ga priberačimo. Bodimo zadovoljni, da smo zdravi in da lahko delamo, Bogu pa hvala za kruhek, ki nam ga daje.

PRVI SNEG

Mrzlo je pihala sapa in kar prijetno mi je bilo ko sem se zaril v toplo posteljo. Nenevadno dobro sem se počutil in bilo je že precej pozno, ko sem se drugo jutro prebudil. Toda kako presenečenje. Ko sem odprl okno, mi je kar zabliščalo pred očmi. Kamor je seglo oko, je bilo vse bele in nenehoma je sipal novi sneg ter se kopičil na vlažnem travniku. To bo veselja. Mamica pravi, da ta sneg še ni dober za sanke, a jaz vendar mislim, da ga bo kmalu še več zapadlo, potem bo pa že šlo po hribu navzdol.

Zime se izmed vseh letnih časov najbolj veselim. Čeprav me večkrat zebe, sem vendar vesel, kadar se igramo v belem snegu in delamo sneženega moža. V naravi je vse tako lepo, kakor miza, kadar jo pogrnemo z belim prtom. Blato izgine in povsod ta prelepa belina, ki nas vabi dan na dan v svoje naročje.

LISIČJI ŽELODEC

Premožen mlinar je postal v svojem razkošnem življenju tako debel, da si na koncu ni vedel pomagati. Mlinarjevi pomočniki so morali dvigati s kmečkih voz vreče, vodo na kolesa so morali spuščati vajenci, a žena je sprejemala denar od kupcev in tohtala moko. Ko je grozila nevarnost, da se mlinar v lastni maščobi zaduši, je poslala žena po zdravnika.

„Tu pomaga samo še konjederski lek, drugače bo konec“, je rekel, prerezal debelinku trebuh in vzel želoдец ven.

Dal ga je mlinarici in rekel:

„Moraš ga dobro izprati in popolnoma osušiti predno ga lahko dam zopet nazaj.“

Žena je šla k potoku, lepo izprala želoдец in ga položila na breg, da se osuši na soncu. Ker so se svinje v svinjaku začele oglašati, jim je medtem prinesla poln škauf krme.

V tem času pa je prišla k potoku lisica, našla želoдец in ga požrla. Ko je zdravnik zopet hotel viti želoдец, je prišla žena v veliko zadrego. Letala je ob potoku gori in doli, ali našla je samo sledi od lisice v vlažnem pesku.

Žalostna je vzela iz shrambe najboljši kos slanin in ga položila v past. Lisica je zavohala vabo in se kmalu priplazila. Ko je poželjivo vohala slanino in se še bala strupa, se je past sprožila.

Mlinarica je naglo zaklala lisico, da zopet dobi želoдец svojega moža; ali žival ga je že prebavila. Tedaj je v svoji veliki stiski vzela lisičji želoдец in ga prinesla zdravniku, ki je že nestrpnost čakal. Ni dolgo ogledoval želoдеca, marveč ga je hitro vžil mlinarju.

Ko je mlinar okrevaj, je občutil veliko lakoto. Žena mu je prinesla ričeta, ali on ga je porinil na stran. Nato mu je hotela peči piško. Ali on jo je zavrnil:

„Zakaj dolgo peči, prinesi mi kar živo.“

Od osupljenja se je komaj umirila in že je pojedel piško s kožo in perjem. Ni jedel več drugega kakor samo žive piščance, race in gosi. Vsej perutnini svoje žene je zadržnil vrat. Tedaj je ona obupala in pogrnala moža od hiše.

Odšel je v gozd, iskal preko dneva ptičja gnezda, a ponoči se je plazil z lisico in kuno okoli kmetij. Vlamljal je v hleve in ropal perutnino.

Nekega večera ga je ob poslopju gorske kmetije presenetil hlapec, ki je bil surov in jezav človek. Udaril je s polenom po njem in ga v temi tako nesrečno zadel, da se je okrvavljen zgrudil in kmalu nato izhropel.

CVETJE IN KLASJE

Zajčja pojedina

(Nadaljevanje in konec)

Medtem ko so se dame pri mizi še razgovarjale o čudnem pripetljaju, se je v majhnem prostoru zraven med obema prijateljema odigrala presunljiva slika. „Reši me!“ Klotz se je delal kakor da ne razume. „Reši me, jaz, jas s-sem ukradel tvoje zajcel“ — „O ti nesrečnik, ti si —“. „Reši me, reši mojo rodbino!“ — „Poizkusil bom vse, kar je v moji moči. Predvsem mora pečenka zopet iz želodca. Takoj v posteljo! Medtem pa bom pazljivo pripravil dame na neljubo presenečenje.“

Stricu Teobaldu se je posrečilo s pomočjo spretnega kazalca desne roke, ki si ga je porinil v usta, snedenega zajca in zavžito juho odstraniti iz želodca. Ves prepoten je zbežal v svojo sobo in se vlegel ves tresoč od strahu v posteljo. Venomer je opazoval svojo kožo in že se mu je zdelo, da so se razvile pege škrlatice, velike kakor krožnik.

Zdravniški svetnik se je medtem vrnil k damam in jim razložil, da je to le pojava nervoznega želodca, ter da bodo motnje že čez eno uro počitka prenehale. V največje začudenje navzočih, kateri so že pričeli sumiti, se je pridno lotil pečenke in tako preginal ves njihov strah. Ko so servirali črno kavo, se je zopet opustil za trenotek, da bi pogledal k pacientu. Ubožec ga je pričakoval s tisočermi strahom.

„Ali si jim povedal...“

„Pomiri se, vse je v najlepšem redu. Bolj so prisotni kakor sem pričakoval. Najtežje je seveda zadelo tebe, dragi tovariš, ker si največ jedel od tega. Do večera moraš ostati v postelji in vzeti nekaj praškov, potem bomo videli, kaj bo treba storiti v nadalje.“

Po črni kavi je zdravniški svetnik predlagal damam kratek izlet v okolico. Pod prevezo, da bolnik spi, ni pustil nikogar k njemu. Izlet je bil izvanredno zabaven, kajti dr. Klotz je bil tako dobre volje, kot še nikoli. Proti večeru so spotoma krenili še v neko vinsko klet. Zaužito vino je kmalu privedlo vso družbo v prešerno razpoloženje. Na vrnitev domov so popolnoma pozabili. Končno se je zdravniškemu svetniku vendar posrečilo spremeti obe teti domov. Ko je nato prišel s prijateljevo ženo do vrtnih vrat, je že odbilo polnoči. Izročil ji je še mnogo pozdravov pacientu s opočilom da bo jutri osebno pogledal k njemu.

Stric Teobald se je potil vse popoldne in se je počutil mnogo bolje, vključno s prestanemu strahu. Če bi vsaj vedel, kako gre drugim! Ko je napočil večer ter še nikdo ni prišel domov, je poklical služkinjo. Dame in gospe zdravniški svetnik da so odšli ven, se je glasil celoten odgovor. Teobald se je premestaval po postelji in delal svete zaobljube za slučaj, da bi se vse dobro izteklo.

Končno je zaslišal tik o polnoči škrtati v vrtnih vratih. Prišla je njegova žena. Stopila je v sobo in mu padla okrog vratu. „Kako ti gre, moj dragi Teobald!“ — „Za božjo voljo! Njene oči žare, vročino ima. Da ni nazadnje znorela!“ — „Meni gre že boljše. Toda kako gre tebi, ženka? Ti imaš vendar vročino!“ — „Jaz vročino?! Hahahaha, jaz vročino! O, vino je bilo dobro!“ — „Kje si bila, ženka?“ — „Mi smo pokušali letošnjega — ti, o to je bilo veselo! Da moraš biti ravno danes bolan!“ — „Jaz bolan? A ti in tete? Tudi vse ste jedle zajca!“ — „No ja, in?“ — „Ja, ali vam ni Klotz dejal, da so bili zajci...?“ — „Oh doktorček? Ta je od zajčje pečenke še največ jedel!“ — „On je jedel? Klotz je jedel zajca?“ — Stric Teobald je odsojno strmel predse. Naenkrat pe se mu je posvetilo. Obrisal si je zadnje potne kapljice s čela, nato je stisnil grozeče pest: „Le počakaj, Klotz, za ta dva zajca se boš pa pokoril!“

Njegova žena pa ni več slišala strašne grozovitve, kajti že je zaspala na ležalniku.

Otoški zvon

Pred davnimi časi so prodali Otočani orgle iz otoške cerkve v Gospo sveto. Ko so peljali Gosposvečani orgle čez jezero, so začeli otoški zvonovi tako žalostno zvoniti, da se je vsem milo storilo. Ko so se pa pripekljali z orglami čez jezero, je otoški veliki zvon od same žalosti skočil s stolpa v jezero. Tam je obtičal med dvema skalama.

Na otoku pa niso mogli biti brez velikega zvona, zato so dobili morskega potapljača, ki se je spustil na dnu jezera in poiskal zvon. Ko se je potapljač vrnil na površje, je pravil ljudem, da je zvon na dnu jezera med velikim skalovjem, na zvonu pa sedi velik morski pes in ga straži.

„Prej ne boste dobili zvona iz jezera“, mu je rekel morski pes, „da pripeljete orgle z Gospe svete nazaj na Otok.“

Potapljač je pripovedoval ljudem še več strašnih reči, ki jih je videl na dnu jezera. Končno pa je pristavil, da se desetkrat rajši spusti na dno morja, kot še enkrat v globino jezera.

Snežinke padajo

Nizko kakor tatovi so se plazile megle. Tajinstven mir je zajel naravo in kot dekle ženina so pričakovale planjave nečesa. Ni in ni ga bilo. Toda glej. Nalahno je zapihl veter in že je stresel prve snežinke. Kakor kaplja v morje je bila prva, ki se je prehitro raztopila v vlažni travi. Toda narava je vstrajna. Milijoni in milijoni so jih padli in izginili, toda končno je le bila stkana bela preproga, pod katero se je skrilo blato in golota jesenskega drevja. Skozi slabo zaprta okna je zapihlalo, da so se starki v grozi naježili lasje.

„Moj čas...?“ Zima, čas počitka in gospodarjevega obračuna je prišel. Tudi ti, ki se nikdar ne spomniš, čemu si prav za prav tu si se nehote zdrznil, ko si videl sneg.

„Kako hitro izginjajo dnevi. Kako naglo se briše sled za njimi. In mi? Mi stojimo in gledamo in le malokdo ve, kaj prav za prav hočemo. V sobah je mrzlo in na oknih so obrisi ledenih rož. Zunaj pa plešejo snežinke, se dvigajo v hladnem vetru in zopet padajo, ne meneč se za minljivost, ki jih čaka na zemlji. Urujena narava lega k spanju, da

bo spomladi sveža, ko bo kmet zastavil plug v njene njive in prevračal tople brazde. Povsod mir in pričakovanje. V koledarju, tam nekje na zadnji strani je zaznamovan Božič. Praznik miru in sprave. Tega čakamo vsi.

Naj se tudi preko človeštva, kot se je preko narave, stike nova odeja, ki naj izbriše vse nelepe spomine in trpljenje. Čista vez ljubezni in spoštovanja naj nas poveže, da bomo tudi mi z veseljem pričakovali zimo življenja in se pripravili na obračun. Čuješ.

Pragozd ob Amazonki

Koliko čudovitega premore Azija! Koliko veličastnega je ustvarila narava v „črni zemljin“! Afrika! Severna Amerika gotovo nič ne zaostaja. Tudi mala Avstralija se lahko ponaša z marsikaterimi čudovišči. Svet okoli severnega in južnega tečaja je nič manj poln strmih zanimivosti. In vendar bo res, da jih vse skupaj prekaša Južna Amerika. Ta zemljina skriva v svoji notranjosti največjo, najprostranejšo najlepšo uganjo sveta. To so „selve“ ali neizmerni pragozdi ob velotoku Amazonki.

Prav tam, kjer sece ravniki obalo Južne Amerike, se izliva v Atlantski ocean ogromna reka, ena najmočnejših, kar jih premore naš plañet. Daleč naokrog je morska površina kar kalna od umazanih vod, ki jih meče veletok neprestano v ocean. Mnogo preden doseže ladja obalo, opazijo potniki, kako se morju spreminja barva. Zlasti od junija do avgusta, ko je doba poplav, gošpoduje na milje daleč glinasta godlja.

Kdor prvič zaplove v ustje reke velikanke, bo obstrmel: to da bi bil rečni izliv? Saj ni videti nič ko samo morje! Kapitan ladje se je pač uračunal, mar ne? O ne! Zares se ziblamo sredi llistega ustja prave pravcate reke. Reka se imenuje Amazonka. Tolika je, tako globoko dno ima, toliko vode dovaja oceanu, tako daleč narazen ležita oba njena bregova, da je treba lep čas pluti po lijaku navzgor, preden se oko navadi videti to, kar zares je — namreč reko, ne pa morje.

Dosti nizkih otokov je razsutih po širnem ustju. Na njih se bohoto gosto tropsko rastlinstvo. Grmovje, korenine, plezalke, palme, nebotična trava, stebila in debela vseh vrst — vse raste drugo v drugo drugo čez drugo, se med seboj prepleta in tako gradi neprodorno goščavo. Kdor se bi tu hotel izkrcati, bi moral biti akrobat. Tla so močvirnata, noga se globoko udara. Kopne zemlje sploh ne vidiš, niti koščka ne. Vse je pod gosto rastlinsko odejo. Loviti se moraš po mangrovskih koreninah, ki mole po več metrov iznad mlakužne vode. Potem te čaka še lep kup dela: ob krepkih zamahih si moraš izsekati predor skozi zeleni obrambni zid pragozda. Nazadnje šele stopiš na nekaj, kar je količkaj podobno suhim tlom.

Toda vrnimo se rajši na ladjo!

Bolj ko ta plove po reki navzgor, tesneje ko se zbližujeta oba bregova, hujša postaja goščava ali džungla, kakor bi rekli v Indiji. Mangrove sicer pojemajo, ker jim je bolj všeč ob morju, zato je pa vedno več palm, in sicer najrazličnejših palm, vedno več lijan, vedno več praproti in kaj vem koliko drugega. Kako bujno sili vse ven proti reki! Kakor bi jo hotelo prekriti z zeleno streho. Brega samega oko niti ne vidi. Niti tega oko ne razločuje, kaj se košati tik za prednjo vrsto vrb in za zeleno steno obrežne trave. Ko pa je že sama trava visoka pet do šest metrov! Tako na gosto je nagneten rastlinstvo, da teče reka kakor med dvema zelenima nasipoma. Ponekod, zdaj na desni zdaj na levi, nasip hipoma preneha, da na pravi prostor močvirnatemu zalivu.

Ali bomo imeli tu več sreče? Ali nam bo mogel na tem mestu prodreti pogled malo globlje v skrivnost pragozda? Prazna nadalj Zakaj če skočimo v čoln in zaveslamo v zaliv, se nudi očem prav ista slika tropske bujnosti. Oj, ta zagoneetni pragozd! Podoben je velikanski trdnjavi, ki ne zaupa nikomur in se zapira celo pogledom.

Pragozd! Tu še ni pela drvarjeva sekira. Če je pa vendar kdaj pela, kaj zato! Saj ni prišla daleč s svojo pesmijo. Kar je morda posekala, je pomenilo za pragozd manj škode, kakor če se spusti čebela na jablano, kadar je v cvetu. In še to neznatno ranico zaceli bujna rast v malo tednih — potem je zopet vse, kakor je bilo. Človek ne more ničesar iztrebiti, ničesar omejiti, ničesar preurediti. Človek in njegova volja ne zaležeta tukajle nič, prav nič! Tu raste vse, kakor samo hoče — raste, se bori za svetlobo, za zrak, za zemljo. In naposled propade. Ko pa gre po zlu, pognoji zemljo ter ji podari novo, še večjo rodovitost. Še bujneše življenje poganja potem iz tal. Tako ni pragozda nikoli konec. A. Z.

Japonska vaza

Rodbina Pimpke je dala mnogo na zunanost in na stanovanje. Ko je bil knjigovodja Feliks Majer, ki je Emo, eno od hčera goreče oboževal, prvič povabljen na čaj, se ni mogel dovolj načuditi nad starinskimi dragocenostmi. Gospodinja si je mnogo prizadevala, da bi povdarila vrednost vsakega posameznega predmeta. Posebno tista japonska vaza, (Ema jo je baže dobila za balo) ki stoji na indijanski mizici tam v kotu je dragocenost, ki je vredna na tisoče, je ponosno razlagala. Poprej da so imeli še eno popolnoma enako, ki pa jim je bila na nesrečo ukradena in se do danes še niso mogli potolažiti vsled te velikanske izgube.

Gospod Majer je vzel ono dragoceno vazo previdno v roke in jo občudoval v vseh podrobnostih. Nato so se vsedli k mizi in prijetno prebili popoldne.

Preteklo je nekaj mesecev in gospod knjigovodja je zaprosil za Emino roko. Odklonili ga vsekakor niso, toda sklenili so, da počakajo z zaroko do materinega rojstnega dne. Gospod Majer si je belil glavo, kaj naj bi podaril svoji bodoči tašči za rojstni dan. Na predvečer praznovanja je zaskrbljen pregledoval izložbe.

Poglej no, kaj pa je to? Gospod Majer ni mogel verjeti svojim očem. Saj je to vendar vaza, ki... ne, ne, nobenega dvoma, to je vaza, dragocena druga vaza, ki je bila ukradena. Pristopil je čisto blizu in jo natančno ogledoval. Ta ornament, dva plava kroga... Gospod Majer je postal čisto rdeč v obraz od razburjenja in je nalahno trepetal, ko je stopil v trgovino. „Le mirno, le mirno, prodajalec ne sme zvedeti kakšen dragocen zaklad ima v svoji trgovini naprodaj“, si je Majer dejal sam pri sebi ter z navidezno ravnodušnostjo vprašal za ceno vaze v izložbi.

Friedrich Schrott, majhen toda pošten sta-

Zgodba o pliču

Neka kmetica je imela hčer in pastorko. Prvo je ljubila, a drugo mrzela; ta je smela sedeti pri mizi, ona pa je morala ostati pri živini v hlevu. Srečna je še spala v topli postelji, medtem ko je morala sirota že rano zjutraj gnati edino kravo male koče na pašo in čisto ni imela ves ljubi dan niti drobti-

nice za jesti. Nekoč je silno jokala. Bilo je v jeseni, zeblo jo je in zelo je bila lačna. Dah pred njenimi usti se je spreminjal v ivje in z bosimi nogami je gazila v slani. Tedaj obrne krava glavo k deklici in jo vpraša:

„Zakaj pa jočeš?“

A ona odgovori:

„Ker sem lačna.“

Žival odgovori z globokim glasom:

„Odvij mi rožiček, v njem najdeš mleka in kruha.“

Drugi dan je prišla mačeha na pašnik. Kregala se je, ker se je krava pasla na tako mršavem travniku; ali daleč na okrog ni bilo boljše trave. Vendar je toplo opoldansko sonce utrudilo ženo, vlegla se je k poljski meji in zaspala.

Uboga pastirica zopet ni imela drobčinice v torbi. Ko je zvonil poldne, jo je dolgo mučila velika lakota in solze so ji tekale preko lic.

Tedaj reče zopet krava:

„Odvij mi rožiček, v njem najdeš mleka in kruha.“

Ko se je mlada dekla osvežila, se je mačeha prebudila. Ali v polsnu je morala slišati, kaj se je dogodilo, kajti zvečer je rekla hčera:

„Obvestila sem mesarja, da jutri zakolje kravo.“

Pastorka je šla žalostna v hlev, oči so ji bile polne solz. Pametna žival je to opazila in rekla:

„Zakaj pa jočeš?“

Ona pa je odgovorila:

„Ker te bo jutri mesar zaklal.“

„Ne bodi žalostna“, je tolažila krava gotovo boš morala izprati moj želodec, v njem bo jabolko, to moraš vreči na bližnje drevo in iz njega bo postala lepa ptica.“

Resnično se je tudi tako zgodilo, kakor je obljubila žival. Zaklali so kravo in mačeha je zapovedala pastorki:

„Idi k potoku in izperi želodec!“

Voda je hladno tekla preko njenih rok. Deklica je našla v želodcu jabolko in ga vrгла na bližnje drevo. Iz njega je nenadoma postala lepa ptica, ki je veselo poskakovala med suhim vejami jablane.

Prava hči je stala med durmi ter zevala in z začudenjem gledala redkega pliča. Poklicala je mater in ko je ta stopila k njej, je baš prihajal po cesti mladi kralj. Konjska kopita so gazila v suhem listju.

Kralj v zlatu in svilu na belcu je zagledal barvaslega, prelepo pevajočega ptica in govoril:

„Ona, ki mi ujame ptica, bo moja nevesta!“

Tedaj zakriči mačeha:

„Hiti! Hiti!“

Hči je vsa zardela in polna veselja je poskočila, da ujame ptica na vršičku drevesa; ali zaman. Vedno znova je pobegnila ptica lakomnim prstom.

Tedaj reče kralj pastorki ob potoku:

„Idi ti in ujami mi ptica.“

Ko je iztegnila pastorka roko, ki je bila vsa rdeča od ledene vode, je poletel ptič z glasnim petjem k njej. Ko ga je še oprezno držala v svojih rokah in prisluškovala glasnemu utripu njegovega srčka, se je nagnil kralj k njej in po dvignil na svojega konja.

rinar, je imenoval ceno dvajsetih šilingov. V teku pogovora je pripovedoval, da je že nekaj takšnih vaz prodal za isto ceno ter tudi omenil, da je bila gospa Pimpke njegova najboljša stranka. No ja, to sem jo poceni odrezal, si je mislil Majer, dal zaviti vazo, plačal in odšel.

Zvečer na rojstni dan so se zbrali vsi dobri znanci družine Pimpke, da bi praznovali zaroko. Praznovanje se je pričelo prav veselo in vse je bilo prav dobro razpoloženo. Nato so servirali šumeče vino. Očka Pimpke je vstal, dvignil kozarec ter pričel zaročni nagovor, ki so ga spremljali navdušeni „Živijo“ vzkliki mlademu paru.

Nato je zaročenec dvignil kozarec in pričel: „Spoštovane dame in gospodje! Srčno se vam zahvaljujem v mojem imenu in imenu moje neveste za vašo prijazno navzočnost na ta srečni dan! Spoštovani, deljeno veselje je dvojno veselje. Resnično mi ne praznujemo danes le zaroke moje neveste, praznujemo še drugi velik dogodek: rojstni dan moje mladostne gostiteljice, moje dragocene bodoče tašče.“

Feliks je zopet potrkal z žlico ob kozarec in nadaljeval: „Vi vsi, velepošтовani, ki posečate družino Pimpke, poznate dragocenost in zaklad hiše, (Ema je rahlo zardela) čudovito vazo, ki je drugače stala tam na mizici v kotu, in katere enaka vaza je bila na nesrečen način ukradena.“ Gospodinja je postala nemirna — kaj neki hoče njen zet z vazo?

„Posrečilo se mi je, nabaviti to redkost skozi srečen slučaj in čudežno posodo podariti moji bodoči tašči za rojstni dan.“

Gostje so ploskali, toda rodbina Pimpke je zardela kot kuhan rak, kajti vsi so vedeli zakaj.

Dr. F. Lukas

Pol skozi meglo

Gremo samo par korakov in že nas je pogoltnila tema. Še čutimo poglede, ki so nam sledili, ko smo odskočili, nato pa izginili v temi. Še čujemo hrup cestne železnice, potem ko sta se cesta in prekop pogreznili, kakor da jih nikoli ni bilo.

Z nogami pipamo po temni nevidni poti, ki vodi — to vemo — med polji in travniki domov. Vlada popolna tišina. Megla pogoltna korake, ko da smo začarani. Ne vidimo poti, ne čujemo korakov, sami smo na svetu, kakor nikoli popreje. Brezpodobna gmota se prerije z neslišnimi glasovi, le bdi in valovi, morda udari lahno šumenje na uho. Neopazno se pojavi levo od naše poti, katero bolj slutimo kakor vidimo, drevo in zopet izgine. Preko vsega leži gosta megla, svet je daleč in življenje... Srce slišno utripa.

Ali kri se zopet pomiri in prevzame mir in enoličnost okolice. Zdi se nam, kakor da smo sami košček narave. Tako tiho, mirno in eno s svetom — pomislimo — morajo ležati mrtvi v svojih grobovih, pod zemljo, pod meglo. Ta ali oni dragi prijatelj, tu ali tam... Pogled išče tolažbe in pomoči pri zvezdah, ki nedotaknjene od vsega nestalnega pošiljajo svojo hladno svetlobo iz vse-mirja.

Nehote pospešimo korake. Do zadnjega zavita v meglo, se pojavi na levi prva hiša. Skozi okna prodira luč do srca, ki se zopet zave življenja. Misli hite korakom naprej, ker se zavedamo radosti, katero dnevno delimo in sprejemamo pri prihodu domov in celo megla izgubi nekaj od svojega demonstva. Ne zdi se nam več kakor senca podzemstva, marveč kakor topla odeja, s katero se ščiti zemlja pred mrazom.

Most vodi k malem ribniku, nad katerim leži megla tajinstveno kot vedno, tudi danes posebno gosto. Visoki topoli na levem bregu gotovo štorle preko nje — vrhov ne vidimo več. Zvijajte se samo in plešite, sence! Že smo prispeli do naslednje hiše, samo še kratak kos do onega jarka, katerega ozko brv ne smemo zgrešiti, ako nočemo dobiti mokrih nog. Gotov bi zadonel iz megle votel, peklenski smeh, če bi zgrešili — ali noge tipajo oprežno dalje. Tam že vabi luč, ki nam v temi kaže pot. Še par korakov, nato tri stopnice in vrata se odpro. Svetloba in ugodna toplota nas sprejmeta, tema in megla ostane na zunanji strani. Medtem ko se vdano prepustimo toploti in udobnosti, se izgubi za nami naša pot skozi zagonetno noč in ostane samo še spomin.

Dr. E. Z.

Minkin ženin

„Kaj meniš Milka“, je dejala nekega dne vdovela Gorjančka svoji že dorasli hčeri, „kaj je z našim Matevžem? Nekam čudno spremenjen se mi zdi. Sicer je še vedno tako priden in postrežljiv, toda nekam zbezan je. Bojim se, da nam na lepem odpove službo in tako bova ostali sami, brez moškega pri hiši. Težko, da bi še kje dobili tako pridnega hlapca.“

Tako nagovorjena hčerka, brhko mlado dekle, zdravo in nepokvarjeno, nekaj časa premišljuje, potem pa v veliko začudenje svoje matere reče: „Tudi meni bi bilo zelo žal, če bi se vaša slutnja uresničila. Odkrito vam povem, da Matevža zelo spoštujem, ker sem v štirih letih, odkar je pri nas spoznala, da je dober in pošten fant. Žal mi je le, da niti slutiti ne da, če ima tudi on kaj razumevanja za me.“

„Res je“, pravi mati, „takega gospodarja ne bi mogli več dobiti, kot je Matevž. Povem ti, da bi ga tudi jaz zelo rada sprejela za zeta. Toda kaj, ko noče tega nikdar omeniti. Ko sem mu to nekoč le na lahno omenila, je hotel takoj odpovedati službo češ, da potem itak ne bomo rabili dveh gospodarjev. Ali si mu ti že kaj namignila, kje te čevlji žuli?“

„To se vendar ne spodobi za dekleta.“

„Čakaj bom pa jaz potipala. Vendar je že čas, da izveva pri čem sva.“

„Zelo sem vam hvaležna zato, a eno vam vendar povem. Vaši želji, da se čimprej poročim zelo rada ustrežem, a le pod pogojem, da vzamem Matevža. Druga nobenega nemaram.“

Že več tednov je preteklo od razgovora, ki sta ga imeli hčerka in mati. Gorjančevka je ta čas pridno izrabila za nakup stvari, ki bodo nevesti nekoč nujno potrebne. Posli in sosedje so to opazili. Sem ter tja je kak možak iz sosesčine to tudi Matevžu omenil, kar je njega zelo zabolelo. Nekega jutra je stopil Matevž pred gospodinjso s trdnim namenom, da odpove službo. „Nikar se ne prenašli Matevž“, mu reče gospodinja, „ko ji hlapec pove vzrok odpovedi.“ „Do Svečnice še itak ne bo nič, dotlej se pa še marsikaj spremeni.“

In Matevž se je dal pregovoriti ter je ostal še čez zimo pri hiši.

Na predvečer Svečnice pokliče gospodinja Matevža Dolinarja, tako je bilo njegovo polno ime v izbo, da mu izplača letni zaslužek. Matevž mehak kot vosek si večkrat obriše oči, predno najde primerno besedo. „Lepo se vam zahvalim za vse dobrote in za prijaznost še posebej. Pa nikar ne zamerite. Če bi mogel, bi pa prav rad ostal pri vas, magari do sodnega dne.“

„Kdo te pa goni od hiše, saj ti ni treba ni-

kamor hoditi“, pravi naglo kmetica.

„Moram“, odvrne žalostno Matevž. „Če pride k hiši drug gospodar, ne potrebujete več hlapca.“

„Mi bi te pa vkljub tamu še radi imeli“, mu odvrne gospodinja.

„To vendar ne gre, saj bi se moral gospodar sramovat moči, ki je do sedaj vodila vse delo brez njega, če bi jo moral še naprej imeti v hiši. Tak gospodar tudi ne bi bil najboljši. Če bo le Minka srečna. Meni se smili in rad bi ji še kaj dobrega storil, predno odidem od hiše.“

Po teh besedah je gospodinja vedela, pri čem da je. Hitro je obrnila pogovor na zaželjeno stran: „Veš Matevž, poroka še ni prav nič gotova zadeva. Zenin se še ni nič oglasil in Minko je že kar nekam sram.“

„Kaj, ali je tak vetrnjak“, se razjezi Matevž. „Minka naj mu kar hrbet pokaže in si poišče drugega, ki bo boljši od tega. Saj jih ima na izbiro iz vseh fara. Tako pridnega in bogatega dekleta ni kmalu toč okoli, kot je vaša Minka. In kdor jo bo dobil, si bo lahko, vseh pet prstov obližnil.“

„Vse res, toda Minka noče nobenega drugega, kakor prav tega, ki si ga je izbrala.“

„Kaj pa hoče, če je ne mara?“

„O, mislim, da bi jo že maral“, pridene mati, „le reče nič, pa ne vem ali je tako prevzet, ali pa tako plašen. Verjetno, da si res ne upa ust odpreti.“

„Če je tako šleva, ga pa naj kar zapodi“, pravi Matevž. „Ali pa on ve, da ga ima Minka rada?“

„Lahko bi vedel, če bi imel odprte oči“, reče mati.

„In tako tele misli Minka poročiti?“

„Na vsak način. Saj je popolnoma zatelebana vanj.“

Pogovor je prekinila dekla, ki je prišla klicat k večerji. Gospodinja ji naroči, naj še počaka. Tačas pa naj postavi kašo na klop, da se bo ohladila.

Ko dekla odide, prične kmetica zopet pogovor.

„Jaz si z dekletom ne znam pomagat. Morda bi bil pa ti Matevž boljši. Ali bi hotel ti ženina malo podrezati?“

„S tem pa ne bo nič. O takih stvareh pa ne maram nič slišati“, odgovori Matevž. „Vse drugo bi naredil, tega pa ne.“

„In vendar bi bilo to za tebe najlažje, saj je vendar tvoj najboljši prijatelj, ta nesrečni Minkin ženin.“

„Prijatelj“, se začudi Matevž. „Ko bi le vedel, kdo je taka neroda.“

„Dolinar mu pravi in vidva sta si zelo dobra prijatelja. No, stanuje pa v naši vasi, da ne boš tako dolgo ugibal.“

„Dolinar“, premišljuje Matevž. „Takega se pa res ne spomnim, da bi bil v naši vasi. Kaj pa dela? Morda bom tako lažje uganil.“

„Prvi hlapec je pri Gorjančevih...“

Kakor bi treščilo vanj, skoči Matevž pokonci. Tako je bil presenečen, da še ust ni utegnil zapreti.

„Le z Minko se pomenita“, je rekla gospodinja in odšla v kuhinjo.

Matevž se je brez moči sesedel na klop ob peči in ni vedel, kaj naj stori. Toda nesreča tudi ženinom ne prizanaša. Svoje kosti položi ravno v skledo češpljeve kaše, ki jo je prej prinesla služkinja. „Za božjo voljo, kaj pa delaš“, zakriči Gorjančevka, ki je prav v tem trenutku prinesla krožnike v sobo. Matevž ne ve, kaj bi odgovoril, ker mu je preveliko razburjenje med pogovorom zaprlo sapo.

Na materin krik priteče v sobo Minka, misleč, kaj se je neki zgodilo. Ko zagleda Matevža v kaši, se na vse grlo zasmee, Matevž pa, ki se še sedaj ni zavedel svoje nesreče razprostre roke proti Minki rekoč: „O ljuba Minka, kako srečen bi bil, če bi ti mogel stati vse življenje ob strani. Tu sem, če me hočeš. Ves sem tvoj.“

Minka mu stisne roko in reče: „Prav rada te imam, a takega kot si sedaj, te pa res ne maram.“

Matevž, ki je že čutil nekaj toplega po nogah, pogleda okoli sebe, zardi kot kuhan rak videč svoj klaverni položaj. Brez besedi izgine v svojo sobo, kjer je bil vkljub nesreči zadovoljen, saj so se mu izpolnile najsrčnejše želje.

Hvala Florjana.

ZA DOERO VOLJO

Knez Metternich je bil pri cesarju na poročaju. Enolično je žlobodral z uglajenim govorom, cesar je od časa do časa pokimal, ga kratko prekinil in zopet pozorno poslušal. V delovni sobi je vladala tišina marljivo uradniške delavnosti: „Vse za narod, ničesar s pomočjo naroda...“

Nenadoma se začuje z dvorišča riganje, topot in udarci z bičem. Ko sta mogočnejša stopila k oknu, sta videla spodaj osla, ki je prost besnel križem krašem iz enega kota dvorišča v drugega.

Cesar Franc se je obrnil k Metternichu, skremžil strogi, mršavi obraz v zasmehljiv nasmeh.

„To je prvi osel, kateremu se je posrečilo, da pride semkaj brez protekcije.“

PIKROST

„Bil sem na rastavi ter sem občudoval tvojo sliko. Bila je edina, ki si jo je mogel človek ogledati!“

„Oj ti laskač!“

„Res, res, kajti pred drugimi slikami je stalo preveč ljudi“

(Nadaljevanje.)

„Štiri svoboščine spadajo v vrsto važnih izjav in dogovorov o taki ureditvi bodočnosti, da se ne bo moglo več ponoviti nasilje ene same stranke, ki se polasti vse oblasti v državi ter pozna za pripadnike drugačnega naziranja samo smrt ali koncentracijsko taborišče. Druge tako izjave so še Atlantska listina, ustava nove svetovne organizacije Zveze združenih narodov. Pred kratkim je predsednik Združenih držav Truman vse te izjave strnil v 12. točk, ki naj predstavljajo načela ameriške zunanje politike.“

„Kdo pa je proglasil te štiri svoboščine?“ je hotel vedeti Sivankar.

„Zapisal jih je bivši predsednik Združenih držav Roosevelt v poslanici ameriškega kongresu ali po naše poslanski zbornici. Ker si je v zadnjih desetletjih v mnogih državah državna oblast, kar pa pomeni le premnogokrat samo stranko, ki izvaja državno oblast, prilastila preveč pravic ter tako omejila svobodo posameznika, leži v teh svoboščinah povdarek na pravicah posameznika.“

„To je povsem podobno geslu francoske revolucije“, je pripomnil študent Lojze. „Ko so v srednjem veku politične in gospodarske ustanove pretirano omejevale svobodo posameznika, je tudi prišlo do revolucionarnega izbruha, ki si je postavil za geslo svobodo, enakost, bratstvo — proti vezanosti svobodo, proti razdelitvi v stanove enakost ter bratstvo vseh ljudi.“

Hribar je nadaljeval: „V tej poslanici je Roosevelt zapisal: ‚Stremimo za svetom, ki bo temeljil na štirih bistvenih človeških svoboščinah‘. Te so: svoboda govora, svoboda verovanja, svoboda pred pomanjkanjem, svoboda pred nasiljem. O svobodi govora, ki vključuje tudi svobodo zborovanja in tiska, ter o svobodi verovanja ni

treba več izgubljati besed, ker niso nič novega. Na novo izraženi sta svoboda pred pomanjkanjem in svoboda pred ustrahovanjem, ki sta pa v sedanjem času morda še važnejši. Kaj pomaga človeku svoboda govora ali svoboda vere, če pa mora za ohranitev golega življenja, za košček kruha ali skledo leče prodati svoje prepričanje. Človeku je treba zagotoviti človeka dostojno življenje. Šele kadar je človek sit, oblečen in ima dostojno stanovanje, moremo reči, da so ustvarjeni osnovni pogoji za svobodo. Prav tako važna je danes tudi svoboda pred ustrahovanjem. Treba je za vedno prepričati, da bi kateri koli narod mogel napasti svojega sosedu. Ta svoboda pred ustrahovanjem pa ne bi smela biti omejena samo na meddržavne odnose. Tudi v državi sami mora biti posameznik zavarovan pred državno oblastjo in pred raznimi njenimi možnostmi nasilja kot so tajna policija, izključevanje od javnih služb, zapiranje v ječe ali koncentracijska taborišča, odvzem volilne pravice itd. Svoboda je namreč lepa beseda in najvišja vrednota, ki so zanjo nešteti žrtvovali svoje življenje. Toda ne sme obstajati samo na papirju, ampak tudi v vsakdanjem življenju. Ljudje imamo pač vsak svojo glavo in različne stvari različno ocenjujemo in presojamo. Ker ne živimo vsak zase, ampak skupaj z drugimi v družini, občini, deželi, državi, se večkrat primeri, da imamo tudi o občinskih, deželnih in državnih razmerah svoje mnenje, ki se ne strinja s sosedovim. Dokaz da v neki državi vlada svoboda je v tem, da lahko vsakdo svoje mnenje, čeprav se razlikuje od mnenja drugih, javno pove ali napiše, ga zagovarja in brani, ne da bi se mu bilo treba bati, da bo zaradi tega izgubil službo ali življenje, kakor niti ali pa da ga bodo strpali v zapor.“

„Kaj pa vsebujejo točke predsednika Zdru-

ženih držav Trumana?“ je hotel vedeti Ri-bičev Janko.

„To nam bo pa razložil naš novi učitelj Vinko, ki so nam ga posodili Gorenjci, dokler ne bo iz naše mladine zrasel nov slovenski učiteljski rod na Koroškem.“

„Vsi ste že brali to izjavo predsednika Trumana o načelih zunanje politike v časopisu. Zato teh točk ne bom ponavljal, ampak pokazal na točke, ki bodo postale prej ali slej odločilne za nas ali za ta konec Evrope v zaledju Jadranskega morja, kjer so se pred davnimi stoletji naselili naši predniki. Te točke pravijo: „Združene države upajo, da bodo sčasoma zopet dobili vsi narodi nazaj svojo samoupravo ter pravice, ki so jih med vojno izgubili. Glede ozemeljskih sprememb v prijateljskem svetu bodo Združene države pristale samo na tako popravilo meja, ki bo odgovarjalo izrečno izraženi volji prizadete prebivalstva.“

„Svet zunanjih ministrov Združenih držav, Anglije, Sovjetske zveze, Francije in Kitajske je na zadnjem zasedanju v Londonu postavil kot smernico za določitev nove meje med Jugoslavijo in Italijo današnjo narodnostno mejo. Seveda bo treba pri tem upoštevati, da se je mnogo Italijanov naselilo na tem ozemlju, ko so uvedli fašisti v teh krajih izključno italijansko upravo ter uničili vse slovenske in hrvatske kulturne, gospodarske in politične organizacije ter ustanove ter vzeli narodu najosnovnejše pravice samolastnega življenja“ je pripomnil študent Lojze.

„Nadalje zahtevajo Združene države, da si vsak narod svobodno izbere vlado in način vladanja, ne da bi se v to vmešavala katera koli zunanja sila. Združene države ne bodo priznale nobene vlade, ki bi bila postavljena na pritisk kake tuje države. Dejansko tudi vidimo, da stavlja Amerika in Anglija, ki je izrazila, da soglašata s Trumanovimi načeli, kot pogoj za priznanje vlad v južno vzhodni Evropi izvedbo nepristranskih volitev ter postavitve vlad, ki bodo po svoji sestavi odgovarjale izidu volitev.“

„To zahtevo so postavili tudi za novo vlado na Madžarskem“ se je oglasil Sivankar, ki pridno zasleduje časopise, čeprav je preobložen s popravljanjem starih oblek, ki jim mora podaljševati življenje, dokler ne bo več novih.

„Za ohranitev miru — je nadaljeval učitelj Vinko — se morajo vsi miroljubni narodi organizirati v Združene države narodov, ki se je med tem že ustanovila ter bo kmalu svoje prvo zasedanje. Združene dr-

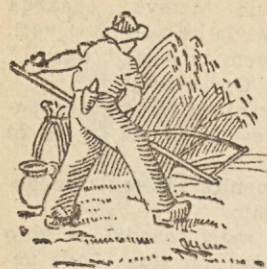
žave so odločene za vsako ceno zagotoviti mir, čeprav bi morale v ta namen uporabiti silo. Vsem združenim narodom morajo biti enako dostopni mednarodne trgovske zveze in surovine sveta. Zboljšanje življenjskih pogojev vseh narodov, čemur pravimo s tujo besedo življenjski standard, bo možno doseči le z gospodarskim sodelovanjem vseh majhnih in velikih narodov.“

„Kaj je pa povedal Truman o svobodi posameznika?“ je hotel vedeti mežnarjev Jaka, ki se je šele pred nekaj dnevi vrnil iz ujetništva.

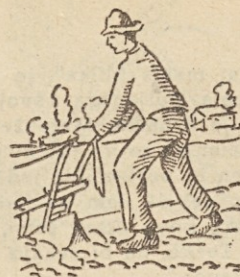
„Združene države si bodo še vnaprej prizadevale, da se povsod na svetu vzpostavi svoboda vere in govora“, mu je pojasnil Vinko.

Ker se je den že nagnil proti večeru, je župan Martin zaključil razgovor: „Morda se bo komu zdelo odveč, da govorimo o teh stvareh, ki se dogajajo daleč v velikem svetu. Pa ni tako. Zlasti zadnje čase povdarjajo državniki, da morajo dobiti v veliki družini narodov tudi majhni narodi svoj glas. To zlasti takrat, kadar se odloča o njihovi usodi. Včasih so veliki narodi strojili majhnim kožo, ne da bi jih vprašali za mero in obseg. Danes so spoznali, da je le treba bolnika vprašati, kaj in kje ga boli, predno mu predpišejo zdravilo. Zato moramo vedeti, s kakšno mero merijo pravico, da bomo ob primernem času povedali svoje bolečine v takem jeziku in s takimi besedami, da nas bodo razumeli. Dotlej pa izkoristimo čas, zlasti letošnjo zimo, da se bomo navadili tudi književnega slovenskega jezika, ne samo našega domačega narečja. Predvsem moramo pomagati naši mladini, ki toliko let ni dobila v roke slovenske šolske knjige, da se bo dobro naučila svojega materinskega jezika. Svojo ljubezen do našega jezika, naše pesmi moramo pokazati s tem, da se obojega dobro naučimo. Danes je minula doba, ko je bilo narodno zatiranje Slovencev na Koroškem uradno načelo avstrijskih oblasti. Danes nam je načelno priznana pravica do lastnega kulturnega življenja. Seveda si bomo morali posamezne pravice še le z delom priboriti. Začetek pa je dvig naše samozavesti. Le „Kdor zaničuje se sam, podlaga je tužnji peti“ — je zapisal slovenski pesnik. Bodimo ponosni, da smo Slovenci, ne sramujmo se nikjer svojega jezika.“

Študent Lojze je prebral še pridigo škofa Slomška o dolžnosti spoštovati svoj materni jezik, potem pa se je oglasila zopet slovenska pesem, ki se je še dolgo glasila v županovi hiši.

KOROŠKI GOSPODAR

Oskrbovanje sadnega drevja

Letos smo pridelali na žalost malo sadja. Sedaj vsi čutimo, kako nam bo na vseh koncih in krajih manjkalo tega pridelka naših sadovnjakov. Sadje ni samo izvrstno živilo v presnem stanju, marveč ga uporabljamo za vkuhanje in konzerviranje na najrazličnejše načine. Tako pripravljeno sadje nam v dolgi zimi veliko zaleže pri prehrani, zla-

no gostih poganjkov, ki so prerastli staro vejevje in se pogнали na sončno svetlobo ter sedaj zasenčujejo rodni les. To so roparji. Popolnoma so jalovi in ne bodo nič rodili, a rodnim vejam kradejo dragoceni sok. Bistvo oko bo v sredi krošnje zapazilo tudi veje, ki so popolnoma v senci. Takšne veje ne morejo roditi sadu, ker brez sonca ni sadeža. Vendar pa na škodo ostalih vej črpa jo hrano iz korenin — zastonj.

Vse roparje, suhe poškodovane in pregoste veje, bomo tik ob deblu gladko odžagali. Če se nam bo zdela krošnja še pregosta in bomo našli še veje, ki ne bodo dobivale dovolj sončne svetlobe, bomo odstranili tudi te. Skrbno bomo torej drevo **preredčili in obrezali**, da bodo imele dovolj zraka in sonca tiste veje, ki imajo mnogo rodnelesa in so dovolj razvite in močne.

Pri obrezovanju pa moramo ličiti zgoraj omenjene roparje od tako imenovanih vodenih poganjkov. Rojari brezpogojno odstranimo, vodenih poganjkov pa ne vedno.

Ti so namreč sadjarju pogosto kar dobro došli, da z njihovo pomočjo veje nekako pomlaja. Večkrat posamezne rodne veje zavoljo pomanjkanja svetlobe pa zaradi nepravilnega obrezovanja opešajo. Z vodenimi poganjki jih obnovimo, da znova nastavijo rodni les in začno roditi.

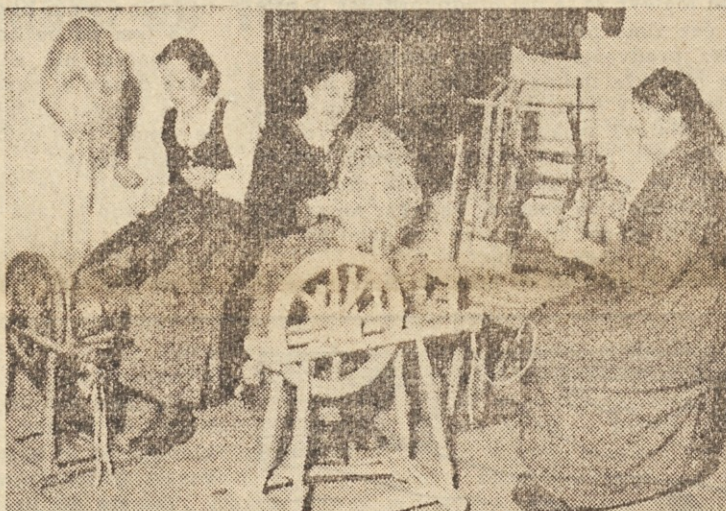
Pri mlajšem drevju moramo pri obrezovanju tudi gledati na to, da se krošnja pravilno razvija, da drevo ne sili preveč na eno stran in da se krona lepo košati v širino ne pa samo v višino. Na ta način drevo zares dobesedno „vzgajamo“ v lepo in pravilno obliko, ki bo pa hkrati tudi porok za čim večjo rodovitost. Nočemo v sadovnjaku drevja s tako zvano „vitko linijo“, ki je bila zadnja leta v modi pri mestnih frajlicah.

Imamo rajši stasita in košata, v šir se razvijajoča drevesa, kakor so stasita in košata naša slovenska kmečka dekleta, kadar se oblečejo v prelepo narodno nošo.

Rane, vsaj večje, ki nastanejo pri obrezovanju, bomo zamazali s cepilno smolo ali pa zmesjo kravjaka in ilovice. Potem bomo pa vzeli v roko strguljo in bomo deblo notri v krono temeljito, vendar previdno ostrgali, da odstranimo vso staro, že odstopljeno skorjo, za katero se skrivajo razni škodljivci. Nato bomo deblo še okrtali in namazali, če drugega nimamo, vsaj z apnenim beležem, ki mu po možnosti dodajmo kakšno drevesno razkužilno snov. Skrben sadjar bo deblo opasal tudi z lepljivim pasom, na katerega se bodo lovili razni škodljivci.

Da se obvarjemo škode, ki jo dostikrat povzroča zajec, bomo vsaj mlajše drevje zavarovali z mrežo okrog debla. Če te nimamo, si pomagamo vsaj za silo s slamo, ki jo ovijemo okrog debla. Seveda je treba pozimi večkrat pogledati, ali ni lačni dolgohec kje poskušal priti do sladke skorje in mu take poskuse temeljito preprečiti.

Kdor bo svoje sadno drevje na ta način z ljubeznijo negoval, se bo v prihodnosti pričel, da tudi sadno drevo kot živo bitje pozna izrek: ljubezen za ljubezen — zvestoba za zvestobo; samo da je ta ljubezen in ta zvestoba pač — posebne sorte. Sadjar jo začuti takrat, ko se mu z drevja smeje žlahtno

Ko se prično mrzle zimske noči, se lotijo kmetice dela, ki je od nekdaj v navadi — namreč preje.

sadje in ga vabi k sebi. Takrat se tudi popotnik ustavi ob obloženem drevju in blagruje človeka, ki sme vso to lepoto in dobroto imenovati svojo last.

potem lahko računamo, da bo znašal vsakodnevni pribitek na teži kakih 55 dkg.

Kakovost mesa in slanine bo ob taki mešani krmi še boljša kot če bi debelili prašiče s samo koruzo. Prevelike množine koruze vplivajo celo neugodno na kakovost masti, jo napravijo premehko in jo rumeno pobarvajo. Meso je pa sicer okusno, toda ne ravno najbolj primerno za dolgo shranjevanje. V naših krajih se ni treba prav nič bati, da bi kdo redil svinje s samo koruzo. Koruze nimamo v izobilju in še od te, kar jo imamo, uporabljamo velik del za ljudsko prehrano. — Za naše razmere bo še najbolj primerno, če uporabljamo kot glavno krmo za pitanje prašičev parjeni krompir. Izkušnje so to dokazale. —c.

Gospodarske drobtinice

Kako hranimo mast: Maščobo moramo imeti v čistih in dobro zaprtih posodah. Te posode hranimo na hladnem in zračnem prostoru. V umazanih posodah in sopari postane mast žarka.

Razsoljenje mesa: V naših krajih puste večinoma premalo časa meso v solamuri (paci), a ga puste predolgo v dimu. Zato nimajo skoro nikjer pri naših kmetih res dobre suhe svinje. Majhni kosi mesa naj leže nasoljeni vsaj 10 do 14 dni, večji kosi pa do 5 tednov. Za nasoljenje računamo 1 kg soli na 20 kg mesa.

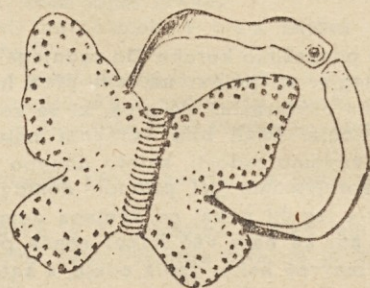
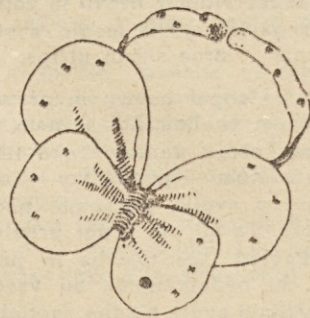
Čevlji nam kaj radi prepuščajo vodo. Ta nedostatek odpravimo tako, da čevlje namazemo z mešanico parafina in bencina. Parafin se v bencinu hitro topi, zato pri tem opravljanju ne zamudimo veliko časa. V bencinu raztopimo toliko parafina, da dobimo kašasto zmes. S to mešanico namažemo zgor-

Za naš ženski svet

Za pridne roke

Hladno postaja. Vsa narava je že oropana zelenega nakita. Tudi me se bomo morale za dolge mesece posloviti od pestrih poletnih oblek ter jih zamenjati s toplimi. Zimske obleke pa so same na sebi dolgočasne, ker kadar zavija burja okrog vogalov pač ne smemo toliko gledati na lepoto, temveč predvsem na toploto. In vendar bi hotele biti tudi pozimi čedno oblečene.

Kako poživiti zimske obleke? Danes so povrh vsega tudi že obnošene, kajti dolga leta si nismo mogle nabaviti novih in tudi letos še ni izgleda za zboljšanje oblačilne

industrije. Spretna žena in dekle pa je iznajdljiva, zatorej si bo znala zopet pomagati.

Napravite si same ljubke ovratničke, ki bodo vsaki obleki podarili prazničen videz. Gotovo imate doma odrezkov belega pikeja, finegaplata, batista ali podobnega blaga. Svila ni pripravna. Blago operite, če je potrebno ter ga nekoliko poskropite z vodo, v kateri ste kuhale nekaj drobno zrezanega krompirja. Nato urežite ovratničke po vzorcu na sliki in jih sešijte. Če jih potrebujete zase, jih pustite kar bele. Če pa boste z njimi hotele razveseliti mlajšo sestro ali hčerko, tedaj jih izvezite z živobarvno prejico. Trud se obilno izplača. S temi mladostnimi ovratnički napravite lahko deklicam v družini obilo veselja (n. pr. za Miklavža) pa tudi ve same ne boste več v zadregi, kadar morate nemudoma kam iti ter ni več časa za preoblečenje. Vzemite kar tak ljubeč ovratnik in nastopili boste vedno čedni.

Za red v gospodinjstvu

Ohraniti red v gospodinjstvu ni tako lahka stvar, ker ima vsaka gospodinja nešteto majhnih stvari, ki jih prav lahko nekje založi, pa tudi izgubi. Posebno pa še danes, ko je marsikatera morala zožiti svoje gospodinjstvo vsled stanovanjske stiske. Zato si lahko pomagata same, da boste svoje stvari vedno našle in vam nikdar ne bo treba begati po stanovanju in cele ure iskati izgubljenih predmetov.

Napravite si najprej dovolj velik lesen zaboj, ter ga od zunaj, lahko pa tudi odnotraj oblepite z okusno poslikanim papirjem. Na spodnji strani pribijete štiri deščice, ki bodo služile za noge. Pred odprtino naredite iz ostankov blaga, lep zastoreček in tako lahko zaboj postavite v vsako sobo. V zaboj lahko spravite čevlje, pa tudi druge stvari in drobnarije, ki bi drugače ležale okrog po stanovanju. Naprimer vrvice, zamaške, papirne vrečice (seveda spravljene lepo v škatljicah) dalje krpe za brisanje prahu in čiščenje kovin, šivalne potrebščine itd. Vaše stanovanje pa bo na mah pospravljeno kot v škatljici, ker bodo iz vseh kotov izginili vsi tisti nepomembni predmeti, ki so delali nered po vaši hiši.

Krompir kot krušna primes

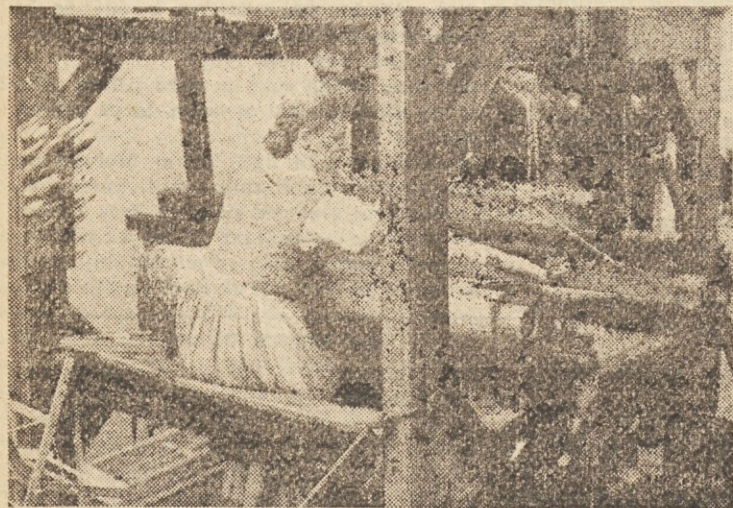
Letos ko povsod primanjkuje krušnega žita, na drugi strani pa je zadosti krompirja, si lahko podaljšamo krušni pridelek s tem, da primešamo kruhu krompirja.

Krompir se očisti in skuha, nato ga olupimo, stlačimo skozi krompirjevo stiskalnico, če take nimamo na razpolago, ga lahko nastrežemo na strgači.

Paziti je treba, da testo ne zamesimo preredko ker krompir itak vsebuje mnogo vode. Kruh kateremu je pridana krompir ostane dalj časa svež in rahel, pa tudi okus se ne poslabša.

nje usnje, podplate pa je najboljša laneno olje, ki pa naj bo toplo.

Ali je jajce sveže: Sveže jajce utone v slani vodi, staro pa se pogrezne samo malenkostno. Če držiš jajce proti luči in prodira svetloba skozi njega, tedaj je sveže. Staro in pokvarjeno jajce je čutiti tudi bolj toplo kot sveže. Da gnijo jajce klopoče, to je pa ipak znano.

Malo zlato gorskih kmetov — domači lan se predejava. — Dve sliki k našemu Zilskemu članku v prejšnji številki našega lista.

sti v tisti dobi, ko nima gospodinja skoro nobene izbire, kaj naj postavi na mizo. Tudi mošta bomo pogrešali prihodnje poletje.

Čprav sadno drevje letos ni obradilo, na noben način ne smemo nanj pozabiti in ga zanemariti. Kmečki človek prav dobro ve, da se v kmetijskem gospodarstvu vsako skrbno in pravilno opravljeno delo gotovo izplača — če ne danes, pa jutri. Vendar bi morda ta ali oni na svoj sadni vrt letos le preveč mačehovsko gledal, češ, drevje meni nič — jaz drevju nič, pa smo kviti! Tako mišljenje pa ni v skladu ne s pravim kmečkim pojmovanjem in ne z gospodarskimi računi. Zato ne bomo dejali tako, marveč se bomo lotili opravljanja pri sadnem drevju z isto vnemo, kakor tista leta, ko smo iz sadovnjaka odnašali polne košare zlatnega sadja.

Kakšni bodo naši opravljeni v sadnem vrtu?

Vzeli bomo žagico, dravesno strguljo, krtačo, cepilno smolo in še druge potrebne priprave in se napolnili v sadovnjak. Tam se bomo lotili drevja kar po vrsti. Prva stvar bo, da vsako drevo kritično in strokovnjaško pregledamo v njegovih kroni ali krošnji. Kako je tam? Ali se veje in vejice ne ribajo vse navzkriž? Naše oko bo zapazilo nemara tudi kakšno suho vejo sredi krone ali pa vsaj močno nalomljene in poškodovane veje. Marsikje bomo odkrili pol-

Kako pitamo svinje

V današnjih časih, ko nam vsepovsod primanjkuje žita celo za prehrano lastne družine, mislijo nekateri kmetovalci, da skoraj ni mogoče vzrediti debelih prašičev. Vendar so izkušnje dokazale, da lahko prašiče prav tako dobro odebelimo s krompirjem in peso kot smo to dosegli z žitaricami. Sicer uporabljamo tudi krompir danes predvsem za ljudsko prehrano, toda tudi za svinje ga navadno še ostane dovolj. Z opranim in dobro parjenim krompirjem, ki vsebuje mnogo škroba, dosežemo pri pitanju prašičev prvovrstne uspehe in dobimo meso in slanino najboljše kakovosti.

Krompirja smemo dajati prašičem kolikor ga hočejo, ne da bi se bilo treba bati kvarnih posledic. Za redno prebavo in dober apetit dodajamo dnevno osnovni krompirjevi krmi vsaj malo zelene krme (sesekljane pese in repe). Namesto tega ali pa še zraven tega primešamo parjenemu krompirju vsak dan nekaj deteljine moke ali rezanice. Kot izvrstno beljakovinsko krmo pa uporabljamo posneto mleko, ki ga dajemo dnevno po dva litra. Računamo, da je potrebno povprečno 14 stotov krompirja in 350 do 400 litrov posnetega mleka, da dosežemo 100 kg pribitka na teži. S tako krmo pridobijo prašiči vsak dan pol kg. Kdor je imel prašiče čez poletje in jesen ves čas na paši in tehtajo kakih 50 kg predno jih začne debeliti, spraviti jih pa hoče na težo 150 kg, bo ob gori navedeni krmi lahko dosegel 60 dkg pribitka na dan.

Če nimamo na razpolago zadostne količine krompirja, potem povečamo dodatek pese. Vzememo dve tretjini krompirja in eno tretjino pese. Kot enakovredno po krmilni

vrednosti računamo 180 do 250 kg pese za 100 kg krompirja. Ni torej ravno neobhodno potrebno, da bi morali imeti za debelitev prašičev na razpolago večjo količino žita ali koruze. Vedno lahko uporabljamo krompir kot glavno krmo za debelitev. Seveda je bolje, če dobijo svinje poleg glavne krompirjeve krme vsak dan vsaj nekaj koruznega ali žitnega zdroba.

Kaj pa če niti krompirja ne moremo dati svinjam v zadostni količini. Pomagamo si lahko s peso, če je te dovolj. Tudi peso lahko uporabljamo kot osnovno krmo, pa bomo vseeno imeli uspeh, če dodajamo vsaj nekaj drugih močnih krmil. V tem primeru nudimo svinjam pese kolikor jo hočejo žreti, zraven pa vsak dan vsaj 2 kg krompirja in pol kg žitnega ali koruznega zdroba ter en do dva litra posnetega mleka. Pri taki krmi bo dnevni pribitek na teži kakšnih 40 dkg. Za 100 kg pribitka porabimo okrog 110 kg žitnega ali koruznega zdroba, 400 do 500 kg krompirja ter 15 do 16 stotov krmilne pese.

V svinjereji igra dandanes vedno večjo vlogo tudi sladkorna pesa. V mnogih krajih jo gojijo ne zato, da bi jo oddali sladkornim tovarnam za predelavo v sladkor, ampak za živalsko krmo namesto navadne krmilne pese. Pridelek sladkorne pese na hektar je sicer manjši po teži kot navadne krmilne pese, po krmilni vrednosti jo pa znatno prekaša. Kdor redi prašiče s sladkorno peso, naj vzame polovico parjenega krompirja, drugo polovico pa surove sesekljane sladkorne pese. Dosegli bomo ravno take uspehe kot s samim krompirjem. Če dodamo tej krmi še dva litra posnetega mleka dnevno,

IZ DOMAČIH KRAJEV

Samo osem dni je še časa za oddajo orožja

V ponovnem opozorilu na odredbo št. 13 Britanske vojaške vlade za Avstrijo sporočajo, da je treba brezpogojno oddati vse orožje, municijo in druga razstreliva, ki so v posesti privatnikov najpozneje do 24. novembra. Navedene predmete je treba izročiti najbližji orožniški ali policijski postaji brez nevarnosti, da bi bil kdo zaradi posesti navedenih predmetov kaznovan.

Od te odredbe pa je izvzeto športno orožje z gladko cevjo in pripadajoča municija, za katero po odredbi vojaške vlade ni treba dovoljenja vojaške vlade. Vključ vsemu pa je treba slej kot prej upoštevati odredbe avstrijskega državnega prava.

Za kombinirane puške, sestavljene iz pušk risanic in pušk na šibre, velja še dalje oddajna dolžnost. Kdor ima puško take vrste, potrebuje dovolilnico po odredbi št. 8. Odredba št. 13 predvideva tudi vrnitev pušk za šibre, v kolikor so bile oddane pred to odredbo.

Kdor brez dovoljenja hrani ali nosi strelno orožje, hudo krši odredbe vojaške vlade. Vojaška oblast najde še vedno dovolj strelnega orožja in ni dvoma, da je še mnogo ljudi, ki orožje še niso oddali. Navadno navajajo kot opravičilo za zakasnelo oddajo orožja strah pred kaznijo, ker so ga tako dolgo prikrivali, ali, da jim služi orožje za lov, ali pa se izgovarjajo, da so orožje pustili vojaki, oni pa so ga pobrali in ker niso vedeli, da je treba oddati tudi tako orožje tega niso oddali, ali pa, da jim je dal dovoljenje za posest orožja kak angleški vojak in slično.

Po 24. novembru 1945 ne bo britanska vojaška vlada uvaževala nobenega takih izgovorov za posest strelnega orožja (izvzema športne puške na šibre z gladko cevjo) ali municije ali razstrelivnih snovi, razen če se lastnik izkaže z veljavno dovolilnico.

Za posest orožja so veljavne le one dovolilnice, ki jih je izdala britanska vojaška vlada v skladu z določili odredbe štav. 8. Vse druge dovolilnice, pa naj jih je izdal kdorkoli so neveljavne.

Vsakemu je sedaj dana možnost, da odda svoje strelno orožje do 24. novembra 1945, ne da bi bil kaznovan.

Kdor bo izbral to priliko in orožje oddal, mu ne bo treba dajati nobenih pojasnil, zakaj je orožje tako dolgo prikrival. Kdor pa orožja v tem roku ne bo oddal, bo moral nositi vse posledice sam.

Vojaško sodišče Celovec

62-letni Andreas Kueß in njegov 27-letni sin Anton Kueß sta bila obsojena na pet tednov zaporov, ker sta posedovala lastnino britanskih zasedbenih čet kakor tudi nekdanje nemške vojaške sile.

35-letni pekovski pomočnik Christian Tscherner iz Celovca se je prikradel v neko bivališče britanskih zasedbenih čet in tam pokradel vojakom razne predmete. Dejanje je priznal ter bil obsojen na 6 mesecev zaporov. — 62-letni gozdar Johann Rohr iz Görttschach je bil obsojen na tri mesece zaporov in denarno kazen 250 S. ker je v uradno vprašalno polo vnesel svoj pristop v NSDAP. leta 1938, namesto leta 1934. — Simon Frank iz Celovca je bil zaradi neupravičene posesti samokresa z municijo obsojen na 3 mesece zaporne kazni.

Othilie Thaler iz St. Vida ob Glini je bila obsojena na mesec dni zaporov in denarno kazen 200 S., ker ni sledila dolžnostim, ki so ji bile naložene, da bi preprečila nalezljivo bolezen.

Celovski „Ljudski prater“ v prejšnjem stoletju

Stari Celovec iz prejšnjega stoletja je imel poleg drugih znamenitosti tudi „Ljudski prater“, ki je bil postavljen v zahodnem delu mesta. Do pričetka sedanjega stoletja so še tamkaj nudili okusne klobasice in sicer v „Volovskem vrtu“. Ta vrt, ki je bil glavno zabavišče celovčanov se je nahajal v onem delu predmestja, ki leži med sedanjo Hofmanovo in Spanheimerjevo cesto na zahodu. Tam kjer danes stoji društveni dom, je stalo zelo obiskovano strelišče, ki je istočasno zaključevalo celovski ljudski vrt na jugu. Ime „Volovski vrt“ izvira od velikega pašnika Poleg, ki pa je vsled razširjenja mesta Celovca in graditve novih cest izgubil z vrhom vred. Današnja gostilna Scanzoni, ki se je pred svojo prezidavo imenovala „Pri zlatem sodčku“ je imela proti „Volovskemu vrtu“ prostorno plesišče, ki je bilo znamenito še v našem stoletju vsled takrat običajnih plesov. Navdušeni plesalci so radi zahajali tja. Tukaj se je še pred pedesetimi leti zadnjič vršila vinska trgatve, ki so jo poprej na „Volovskem vrtu“ vsako leto prirajali kadar je v Spodnji Koroški teklo novo vino.

Začasna Koroška deželna vlada je izdala odlok o dvojezičnih šolah

(Načrt z dne 3. oktobra 1945 v okviru sklepa od 31. oktobra 1945)

A. V južnem delu Koroške obstajajo dvojezične ljudske šole. Tukaj se bo vršil pouk v prvih treh letih načeloma le v materinem jeziku otrok, toda tudi drugi deželni jezik se bo poučeval že od šolskega začetka najmanj šest ur na teden. V četrtem šolskem letu bo sledil prehod k nemškemu učnem jeziku, ki bo ostal do konca šolske dobe. Poleg tega pa bodo v četrtem šolskem letu štiri in nato tri ure tedensko poučevali slovenski jezik. Verski pouk se bo vršil izključno le v materinščini.

V prvih treh razredih bo celotni pouk na pol nemški in na pol slovenski. Tukaj se prišteva k jezikovnemu pouku tudi pouk realij, čitanje in pisanje.

B. Dvojezične šole bodo v sledečih občinah: Okraj Šmohor: Brdo, Goriče, St. Stefan, Blače.

Okraj Beljak: Bistrica na Zilji, Straja vas, Šmerče, Podkloster, Bekštajn, Marija na Zilji, Ledince, Lipa, Vernberg, Gozdanje, Vrba, Loga vas, St. Jakob.

Okraj Celovec: Šmartin, Škofiče, Zg. Vesca, Bilčovs, Hodiše, Vetrinj, Kotmaravas, Žihpolje, Žrelec, Radiše, Medgorje, Grabštanj, Pokrče, St. Tomaž, Otok, Bistrica v Rožu, Slov. Plajberk, Svetna vas, Šmarjeta v Rožu, Sele in Borovlje.

Okraj Velikovec: Vse občine z izjemo Puštrice.

Šolarji, ki bodo prišli iz dvojezičnih ljudskih šol, bodo morali v meščanskih in srednjih šolah imenovanih občin, kakor tudi v Šmohorju, Beljaku in Celovcu obiskovati obvezni slovenski pouk tri ure tedensko.

C. Kot učne knjige je treba sestaviti ter izdati: začetnico v nemškem in slovenskem jeziku, nemško in slovensko jezikovno čitanko, računice za prve tri razrede v nemškem in slovenskem jeziku, eno slovensko čitanko za srednje razrede in eno za višje razrede. Razen tega bo pripravljen poseben učni načrt ter načrti o razdelitvi učnih snovi za vse vrste šol.

D. Kot učne moči je treba nastaviti za nižje in srednje razrede vse učitelje in učiteljice Koroške, ki obvladajo v zadostni meri slovenski jezik. Dokler njih število ne zadostuje, je treba nastaviti tudi na Koroško priseljene učne moči. Pri nastavitvi učnih moči v dvojezičnem ozemlju soodloča zastopnik Slovencev v Deželnem zboru.

E. Za razpoložljive učne moči dvojezičnih šol bodo tečaji o vseh potrebah dvojezičnega pouka. Na učiteljskih se mora vršiti pouk slovenskega jezika tri ure tedensko. V četrtem letniku se bo poučevala metodika drugega jezika kot nov predmet dve uri na teden.

F. Kot vodje dvojezičnih ljudskih šol je treba nastaviti učne moči, ki obvladajo slovenski jezik. Na isti način bodo dvojezične šole oskrbovali inšpektorji, ki so zmogni poučevati tudi drugi deželni jezik. Končno je treba tudi deželnemu šolskemu direktorju za ljudske šole dodeliti strokovnjaka dvojezičnih ljudskih šol kot referenta in svetovalca.

G. Nad ure učnih moči na dvojezičnih šolah je treba posebej izplačati. Število šolarjev posameznih razredov naj ne presega števila 50.

H. Ta odredba je veljavna z dnem objave.

Deželni glavar: I. r. Piesch.

Novi šolski zakon / dr. Josko Tischler

Z novim šolskim zakonom o dvojezičnih šolah, ki je bil pred par dnevi prvič objavljen, ena Koroške v pogledu šole ustvarjen povsem nov položaj, ki se bistveno razlikuje od stare utrakvistične šole. Utrakvistična šola je imela nalogo, da slovenskega otroka v ljudski šoli vpelje potom slovenščine v nemški jezik, torej postopen prehod iz materinščine v drugi jezik. Ker pa v postavi sami ni bilo nikdar točno določeno v kakem obsegu se ima porabljati slovenščina, je v praksi pač bilo prepuščeno posameznemu učitelju, kaj in kako poučuje. Slovenščina se je od leta do leta bolj izrinjala iz šole, iz utrakvističnih šol so postale nemške šole, o postopnem prehodu od materinščine k državnemu jeziku ni bilo več govora. Učitelj se slovenščine ali sploh ni posluževal ali pa samo v toliko, da je mogel otroku še nekaj dopovedati. Spominjam se na razgovore v šolski komisiji deželnega šolskega sveta leta 1936/37, ko se je izkazalo, da šolski nadzorniki sami niso več bili na jasnem, katere šole na Koroškem je še smatrati utrakvističnim. Če pa je človek primerjal uradne statistike utrakvističnih šol s faktičnim stanjem, pa je bila slika še bolj obupna. Temu stanju sevé ni bil kriv samo nedoločen učni

načrt, marveč še v veliko večji meri duh, ki so ga učitelji prinašali v te šole, duh nestrpnosti, duh, ki otroka ni povezal z družino, domovino in narodom, marveč ga je v resnici odtujeval od vseh treh in s tem polagal temelje nacifazizmu. Pri tem sevé ne smemo prezreti dejstva, da je koroško učiteljstvo na učiteljsku in tudi pozneje v praksi stalo pod hudim pritiskom Südmarke in Heimatbunda, dve organizaciji, kojih politični in materialni pritisk ravno na šolo ne smemo podcenjevati. — Vpliv teh organizacij je bil tudi pred letom 1938. tako silen, da so ostala vsa pogajanja v letih 1935—1938 brezuspešna. Da je narodni socializem na mah odpravil zadnje ostanke utrakvističnih šol je razumljivo, mogoče bi položaj bolj točno označili s konstatacijo, da je nacizmu preostala samo naloga dati šoli tudi na zunan tako lice, kakor je odgovarjalo notranji vsebini. Temu je sledila prepoved slovenske govornice na ulici, v javnih lokalih, da celo v družini.

Od 1870 do 1938 so koroški Slovenci v Celovcu in na Dunaju skušali doseči spremembe v šolstvu, na žalost brez vsakega uspeha.

Šele nov položaj 1945 v Evropi in tudi na Koroškem je omogočil bistveno spremembo, oziroma prvi poizkus ureditve šolskih prilik v deželi. Objavljeni zakon je po svoji vsebini in svojem smislu za Koroško nekaj popolnoma novega. Novi zakon ni obnavljanje starega utrakvizma, ki je samo Slovence obvezal, da se učijo nemščine, novi zakon predpisuje dvojezičnost v pravem pomenu besede in sicer obvezno za Slovence in za Nemce. V šolah vseh občin, ki so v šolskem zakonu navedene, je pouk od vsega početka dvojezičen. Otroci obeh narodnosti se istočasno učijo obeh jezikov. Ta dvojezičnost obsega vse predmete in ves pouk prvih treh let šolske dobe. Po tej dvojezični predprilavi je v četrtem šolskem letu nemški učni jezik in slovenščina se v tem šolskem letu poučuje v štirih tedenskih urah, od petega šolskega leta naprej pa v treh tedenskih urah. Ta način jezikovne razporedbe je gotovo iznenadil marsikaterega Slovenca, ki je pričakoval vsaj prva leta osnovnega pouka izključno v materinščini. Da pa imajo otroci možnost po četrtem šolskem letu prestopiti na glavno šolo ali na srednjo šolo, kjer je namočena izključni učni jezik, je potrebno, da so jezikovno za to pripravljeni.

Vsi otroci — brez izjeme — ki pridejo iz v postavi navedenih dvojezičnih šol, imajo

To bi radi povedali

Od naših čitateljev smo prejeli:

Vožnja po jezeru je za v mestu zaposlene vse drugo, kot pa prijetna. Predvsem še ob meglenih in deževnih dneh, ko ima parnik precejšno zamudo. Čakanje v dežju in mrazu nas spravlja v slabo voljo predvsem še, ker ni nikjer nobene čakalnice, kamor bi se lahko človek umaknil neljubi moči. Prepričani smo, da bi se dala ta pomanjkljivost z nekoliko dobre volje popraviti.

Snažnost je glavno sredstvo, s katerim se varujemo nalezljivih in drugih bolezni. Predvsem pride v poštev snažno perilo. Že dolgo pričakujemo in pogrešamo pralnega praška. Upamo, da si ga bomo mogli kmalu kupiti, kakor tudi mazilo za čevlje, da nam bodo v zimski mokroti dalje časa držali.

Imena celovških cest bi zelo radi dobili v posebnem seznamu. Ker je mestna občina preimenovala celovške ulice, jo prosimo, da izda imenik novih ulic, v katerem naj bodo tudi preimenovane ulice drugih koroških mest. S tem nam bo vsem ustreženo, ker nam ne bo treba obhoditi vsa mesta, predno bomo prišli v zaželjeno ulico.

Cestna železnica nam pošteno prerahlja živce, posebno, kadar se nam mudi v službo. Prosimo vodstvo cestne železnice, da uredi promet tako, da bodo vozovi cestne železnice odpeljali istočasno iz trga sv. Duha in da nam ne bo treba tekat sem ter tja, nazadnje pa še zamuditi voz. To je zelo neprijetno predvsem zaradi tega, ker je na tem trgu tudi ostali promet zelo živahen.

Iz Rožne doline

V ponedeljek, 5. novembra je bil v Pečnici pogreb šentjakobskega kaplana Rudija Zeichna, ki se je ob prometni nesreči v Vrbi smrtno ponesrečil. Pečniška župnija še takega pogreba ni doživela. Bilo je čez dva tisoč udeležencev, med njimi nad dvesto otrok in 33 duhovnikov. Pogreb je vodil zastopnik škofa, kancler dr. Kadras, mašo za pokojnega pa je daroval gospod dekan Šenk. Med mašo so peli šentjakobski in pečniški pevci, ki so mu tudi od grobu lepo zapeli. Od rajnega so se poslovili s kratkim govorom gospod dekan Košir, gosp. župnik dr. Mikula, dr. Kadras in župnik g. Fertala, ki je bil z rajnim v Dachavu. Govoril je še č.g. Wornik in Urbnikova Urši v imenu šentjakobske mladine.

na glavni šoli in tudi na srednjih šolah obvezen pouk v slovenščini po tri ure na teden. S tem je zagotovljeno, da se otroci v slovenščini izpopolnijo in ne pozabijo tega, česar so se v ljudski šoli naučili. Uverjen sem, da bodo pri vestnem izvajanju novega šolskega zakona Slovenci v resnici znali svoj in sosedov jezik in da bodo tudi Nemci obvladali svoj in slovenski jezik. To bi bil prvi korak oziroma predpogoj za medsebojno spoznavanje in razumevanje obeh narodov. Tega pa je v veliki meri manjkalo, ker je Nemcem manjkala neposredna možnost poučevati slovenske probleme in slovenskega človeka v vsem njegovem kulturnem izživeljanju. Po slovenskem jeziku bo Nemcem odprta direktna pot v slovenski svet, ki bo v bodoči Evropi igral novo in važno vlogo v gospodarskem, kulturnem in političnem življenju našega kontinenta.

Svoj glavni namen pa bo šolski zakon dosegel, če v deželi sami premesti vladujočo narodno nestrpnost in narodno nesoglasje, ki je zastrupljalo življenje v deželi, privredilo do streljanja, pobijanja in izseljevanja. Nov duh mora v šole, duh sporazuma, duh sožitja, duh narodne strpnosti. Šola ne sme služiti razdruževanju dveh sosednjih narodov, marveč poglobitvi obojestranske povezanosti.

Ker novi zakon govori tudi o verouku v ljudski šoli, je potrebno, da se tudi o tem pomenimo. Načelno se poučuje verouk izključno v materinščini. Za materinščino se smatra jezik, katerega govori otrok ob vstopu v šolo. V času, ko duhovnik poučuje slovenske otroke v slovenskem jeziku, so nemški otroci aktivni poslušalci, ko pa uči nemške otroke v nemškem jeziku, tedaj pa slovenski otroci poslušajo oziroma sodelujejo. Tako je tudi tukaj dvojezičnost dana.

Kar se tiče potrebnih knjig, je položaj danes tak, da je dvojezična začetnica „Prva knjiga“ že dotiskana in je na poti v šole. Za tisk pripravljeni so dve ločeni prvi čitanki — slovenska in nemška — in je upravičeno upanje, da bodo še v tem letu v rokah učiteljev in otrok.

Eno dejstvo pa sevé drži tudi danes, kakor pred sedemdesetimi leti. Zakoni in postave so mrtve črke, če njima ne vdahne izvajalčeva osebnost duha in življenja. Pričakujemo, da se bo učiteljstvo in tudi šolsko nadzorstvo v polni meri zavedalo svoje velike naloge in odgovornosti. Potrebno pa je isto tako, da imajo otroci kakor tudi učitelji potrebni mir za učenje in poučevanje.

Ob sklepu bi še rad omenil strokovnjake, ki so sodelovali pri pripravi zakonskega osnutka in prvih šolskih knjig in sicer g. direktor Legat, g. okrajni šolski nadzornik Just in g. direktor Aichholzer.

POŠTA IZ AVSTRIJIE

Avstrijska policijska šola pod britanskim vodstvom na Dunaju

Kakor je poročal kancelar kneževine Lancaster, John Hynd, ki istočasno vrši posle ministra za avstrijske in nemške zadeve, bo kmalu odpotovalo 900 britanskih policijskih uradnikov proti evropski celini. Njihova naloga bo reorganizirati avstrijsko in nemško policijo. To se bo vršilo v okviru tečajev za pripravnike za policijsko službo ter za policijske uradnike, ki so že nastavljeni pri avstrijski ali nemški policiji. Prva teh avstrijskih policijskih šol bo pod britanskim vodstvom ustanovljena na Dunaju.

Zasedanje Zavezniškega sveta na Dunaju

Dne 10. t. m. je bilo pod predsedstvom generala-poročnika Sira Richarda McCreeryja redno zasedanje Zavezniškega sveta. Navzoči so bili tudi maršal Sovjetske zveze Ivan S. Konjow, general Mark Clark in general-poročnik Bethourd v spremstvu svojih političnih svetovalcev.

Svet je pregledal veliko število novih zakonov, ki jih je izdala Začasna avstrijska vlada ter potrdil pravno veljavo 125 teh zakonov za celotno avstrijsko državno področje.

Na prošnjo Čehoslovaške in J.oslavije je Zavezniški svet privolil sprejem vojaških misij teh narodov. Dalje je Svet sklenil, da bo podobne prošnje tudi drugih članov Združenih narodov obravnaval pri vsakem sestanku.

Sklenili so tudi ustanoviti avstrijsko organizacijo za cenzuro mednarodnih obveščevalnih zvez s sodelovanjem zavezniških oblasti.

Izredno zasedanje Zavezniškega sveta bo v petek, dne 6. novembra.

Obnovitev avstrijske znanosti

V Londonu je bila konferenca za obnovitev avstrijske znanosti. Ta konferenca je bila pod pokroviteljstvom najboljših britanskih učenjakov ter vodje prehranjevalnega urada Zedinjenih držav. Med avstrijskimi sodelujočimi so bili trije nosilci Nobelove nagrade in sicer: Erwin Schrödinger, Viktor Heß, izumitelj kozmičnih žarkov ter znameniti biolog dr. Löwy.

Pogovori z naročniki

H.M. Zaradi obsežnosti nismo mogli vsega objaviti, upamo pa, da bomo lahko ob dugi priliki s pridom uporabili.

V.C. Obljubljeno nam le pošljite.

H.F. Zelo ste marljivi. Kot vidite imate pri svojem delu uspeh. Le pridno se oglašajte. Kmalu pošljite novo.

Sorli: Prejeli Vaše pismo. Drugič pišite nekoliko jasneje, da bomo vedeli, kaj ste hoteli povedati.

Karl Josef: Lepo, da ste se oglasili. Vaše gradivo s pridom uporabljamo. Če imate še kaj takega, pa nam pošljite.

J. Sch. Prejeli. Upamo, da boste dobili.

V. Puskarič: Vašega pisma smo bili zelo veseli. List Vam bomo dostavljali po pošti, kakor ste nas prosili. Sporočite nam kaj novega.

Z. K. Kar ste poslali smo popravili in bomo priobčili. Sporočite naslov, da vam bomo lahko poslali par navodil za vaše delo.

R.C.: Izvedeli smo, da ste se preselili. Upamo, da tudi tam ne boste pozabili na nas in na Kroniko. Pri nas ni nič posebnega, če pa veste vi kaj, pa nam sporočite. Novice so nam vedno dobrodošle. Ne pozabite poslati prispevka za podlistek.

Bralcem: Vedno večje je število čitateljev, ki se nam redko oglašajo s svojimi prispevki. Poizkusite še drugi. Več kot bo sodelovalcev, zanimivejši bo list in tem več veselja boste imeli z njim. Glede naročanja pa tole: Po pošti pošljite naročnino za list in s tem ste svoje opravili. Pismo v katerem naročate Kroniko je brez pomena, če niste plačali naročnine. Če je pa uprava prejela denar, potem pa itak ve, da vam mora list poslati. Torej je dvojno delo nepotrebno.

PRED SODIŠČEM

Sodnik: „Torej priznate, da ste mu rekli osel.“

Obtoženec: „Nič nisem rekel, ampaklepa“, še ena...

Sodnik: „Priznali ste da ste ukradli čevlje, imate še kaj pripomniti?“

Obtoženec: „Čevlji so za dve številki premajhni.“

Uradni razglas

VOJAŠKA VLADA V AVSTRIJI

Odredba št. 13.

POSEST STRELNEGA OROŽJA

Za predele Koroške in Štajerske, ki so zasidene po britanskih četah se odreja:

Člen I.

AMNESTIJA.

1. Kdor ima v času od 10. novembra do 24. istega meseca leta 1945 v posesti strelno orožje, municijo ali razstrelivo katere koli vrste; bodisi kot lastnino ali v varstvu, se mu zaradi kršitve določb § 10. člena VI. odredbe št. 1. ne bo treba zagovarjati, če bo navedene predmete oddal v zgoraj navedenem času pri najbližjem policijskem uradu (orožniški postaji), ali pa na mestu, ki ga določi vojaška vlada.

Člen II.

LOVSKE PUSKE

2. Kdor ima na dan objave tega razglaš puško za šibre z gladko cevjo ali pa pripadajoča strelivo, ali kdor prevzame kasneje take predmete v varstvo, jih ni dolžan oddati. Kdor takih pušk in razstreliva ne odda, ne krši § 10. člena VI. odredbe št. 1.

3. Kdor je v skladu z določili § 10. čl. VI. odredbe št. 1. oddal puško na šibre z gladko cevjo ali pripadajočo municijo, lahko na mestu, kjer je te predmete oddal prosil, da mu jih vrnejo. Določbe odredbe št. 8. ne veljajo, v kolikor gre za vrnitev ali izostalo oddajo pušk na šibre ali pripadajočega streliva.

Člen III.

UPRAVIČENA POSEST STRELNEGA OROŽJA IN STRELIVA

4. V smislu odredbe št. 8. je upravičen lastnik strelnega orožja ali katerega koli

streliva le tisti, ki ima pravilno dovolilnico za kupčevanje s strelnim orožjem, ali pravilno dovolilnico za posest takega orožja ali razstreliva. Razume se, da mora biti v posesti takih dovolilnic v skladu z določbami odredbe št. 8.

5. Za posest strelnega orožja ali razstreliva bodo v bodoče veljale samo dovolilnice, ki jih bo izdala oblast na osnovi odredbe št. 8.

Člen IV.

OBVEZNO SPOŠTOVANJE AVSTRIJSKIH PREDPISOV

6. Določbe te odredbe nikogar ne obvezujejo od dolžnosti spoštovanja vseh avstrijskih pravnih predpisov o posesti in rabi strelnega orožja ter streliva.

Člen V.

RAZLAGA

7. Za razlago te odredbe je treba upoštevati:

„Puške za šibre z gladko cevjo“, ne pomeni strelnega orožja, ki je sestavljeno iz pušk za šibre in pušk z risano cevjo, ali iz dela takih pušk.

8. Določbe odredbe št. 8 veljajo slejkoprej v celotnem obsegu, izvzemši spremembe po členu II. te odredbe.

Člen VI.

KAZNI

9. Vsaka kršitev določb te odredbe se kaznuje z vsako po zakonu dopustno kaznijo, če sodišče vojaške vlade spozna, da je storilec zagrešil kaznivo dejanje.

Člen VII.

VELJAVNOST

10. Ta odredba je veljavna z dnem prve objave.

Dunajske novice

V sejni dvorani palače Deželnega zbora na Dunaju se je 5. novembra zbralo približno 300 Dunajčanov, da bi ustanovili Avstrijsko-ameriško društvo. Cilj in smoter te ustanove je obnoviti ter obdržati kulturne in gospodarske odnose med obema deželama. V začetku sestanka so enoglasno izvolili naslednje funkcionarje: grofa Ferdinanda Colloredo-Mansfeld za častnega predsednika, dalje državnega tajnika Leopolda Figla, drž. tajnika Ernsta Fischerja, podtajnika dr. Karla Gruberja, generaldirektorja dr. Josefa Johanna, župana mesta Dunaja Körnerja ter prejšnjega zveznega ministra dr. Hansa Pernthnerja. Za predsednika pa prof. Ottona Kaudersa in Ervina Salcherja.

*

Časopis „Nova Avstrija“ opisuje v nekem uvodniku potovanje državnega kancelarja v zahodne zvezne dežele. Državni kancler se je prvič ustavil v Lincu. Deželni glavar Gleisner je povdaril v svojem govoru veliko razliko, ki vlada med položajem z leta 1918 in današnjim. Takrat so se hotele zvezne dežele ločiti od Dunaja, danes pa so vse za edinstvo Avstrije, čeprav bi ta lahko pomenila tudi žrtve za zvezne dežele.

Dunajski jutranjiki so objavili nadaljna poročila o obisku dr. Rennerja v Solnograškem in Tirolskem. Deželni glavar dr. Scheinl je povdaril v nekem nagovoru veliko razumevanje dežel za ponovno ustvaritev nove Avstrije. Dr. Renner je odgovoril, da je smatral za dolžnost vrniti obisk deželnih glavarjev ob priliki deželne konference. Deželni glavar Tirolske je predložil dr. Rennerju tri želje svoje dežele in sicer: prevoz vojnih ujetnikov iz tirolske, prošnjo o obdržanju deželne avtonomije ter povratek Južne Tirolske.

Dr. Renner je odvrnil, da si bo vedno prizadeval, te želje izpolniti, kolikor bo v njegovi moči.

Časopis „Nova Avstrija“ povdarja težkoče države, v kateri je članom državne vlade mogoče šele po dolgih pogajanjih in posebnih dovolitvah obiskati posamezna državna ozemlja. Časopis piše: „Odposlali bomo zastopnike v Moskvo, London in Washington. Potrebno bi bilo, da bi ustanovili poslaništva tudi v Lincu, Gradcu in Inomestu. Državni kancler dr. Renner, ki stoji že šest mesecev na čelu naše skupnosti, je prvokrat videl svoje vladarsko ozemlje.“

*

Deželni svetnik Ferlitsch je govoril po radiju v imenu avstrijske ljudske stranke. V svojem govoru se je predvsem obračal na kmete, ko je med drugim dejal:

„Samo kmečki sloj, združen v Kmečki zvezi

v okviru avstrijske ljudske stranke, bo lahko priboril življensko podlago našemu kmetijstvu, pri čemer pa kmečki sloj seveda računa na uvidno podpiranje drugih slojev. Napredek Avstrije brez uspevanja kmetijstva pač ni mogoč. Ni odločilna velikost kakšnega kmetijstva, temveč način, kako ga vodijo. Čim večje je posestvo, tem večje so njegove dolžnosti napram splošnosti. V sedanjem času mora kmet zmociti najtežje naloge. Saj je vendar treba pri oslavljeni proizvodni moči doseči največje storitve. Skrbi za delo na posestvu, v hlevu i na polju so vedno večje in ta problem bi bilo treba rešiti v najkrajšem času.

Za poljsko delavstvo je treba ustanoviti dalekosežno socijalno skrbstvo, pri čemer je treba predvsem upoštevati urejeni delovni čas in pa stanovanjske razmere. Planinskim kmetovalcem se mora zagotoviti varstvo ter podvig življenskega blagostanja.

Ljudska stranka priznava kmečki stan kot najmočnejši steber države in bo vložila vse sile, da temu zagotovi pravično plačilo za ugodnimi cenami za vse pridelke. Preprečiti je treba vsako zadolžitev. Zemljiški promet se mora zavarovati v bodočnosti pred vsako špekulacijo. Ljudska stranka smatra za posebno važne vse ukrepe, ki imajo podvig proizvodnje za cilj. Država naj vpliva na gospodarstvo le v toliko, kolikor je s stališč skupnih interesov neobhodno potrebno. Samo osebna inicijativa posestnika je porok za najvišje storitve. Ljudska stranka odklanja splošno socijalizacijo ali komunalizacijo.

Štajerska

Po nalogu graškega županstva je z ozirom na težavne stanovanjske in prehranjevalne razmere prepovedano priseljivanje v mesto Gradec vsem inozemcem in narodnim Nemcem, v kolikor jih delovni urad izrecno ne zahteva kot delovne moči. Prepoved priseljivanja pa velja tudi za domačine, ki so se svoj čas vsled vojnih razmer izselili iz Gradca ter se še sedaj nahajajo izven mestnega področja, ako nimajo stanovanja v Gradcu ali vsaj bivališča.

*

Po nekem načrtu, ki so ga sestavile britanske oblasti bo imelo 350 „prestavljenih oseb“ priliko študirati na graški univerzi 250 jih je iz britanske cone (iz Koroške in Štajerske) a 100 iz ameriške. Ti študentje bodo sami skrbeli za učne stroške. Ker je v Gradcu izredno težko za bivališča, nameravajo študente spraviti v taborišče Libenau, ki je oddaljeno dve milj od univerze. V prvi vrsti žele študentje študirati medicino in tehniko.

3x vsega sveta

Poročilo lista „New York Times“ pravi, da je eden od najmlajših in pomembnih francoskih diplomatov Couve de Murville odpotoval z letalom v Washington, kjer bo dal ameriškemu zunanjemu ministru izčrpana poročila o francoskem načrtu za internacionalizacijo Porurja in za ustanovitev ločene uprave za Porenje.

Poročilo dodaja, kot se je izvedelo iz pooblaščenih francoskih virov, da je poslanstvo De Murville omejeno samo na prikazanje francoskega stališča in ne obsega nobenih pogajanj.

Ceprav Couve de Murville ni poklicen diplomat, je služil Franciji po osvoboditvi kot francoski veleposlanik v Rimu in je predsedoval skupini izvedencev, ki je nedavno predložila britanskemu zunanjemu ministru podrobnosti o francoskem načrtu o vprašanju Porurja in Porenja. Izvleček tega načrta so predložili tudi Jamesu Dunnmu, od ameriškega zunanjega ministrstva, ki je bil takrat v Londonu.

*

Vojni minister Jack Lawson je izjavil v zbornici, da je med obtožbami proti največjim vojnim zločincem, ki jih bodo proti koncu tega meseca sodili v Nürnbergu tudi umor 50 častnikov britanskega letalstva, ki so ga izvršili v nekem nemškem koncentracijskem taborišču. Teh 50 častnikov, med njimi 6 komandantov so ubili po nekem poskusnem begu iz taborišča. Agencija Reuter dodaja, da minister ni določil datuma za začetek razprave proti osebam, ki so odgovorne za umor, ker nekaterih od njih še niso našli.

*

V Avstriji bo pričel delovati prvi ameriški konzulat po končani vojni in sicer v krogu političnega dela, ki ga ima ameriška vrhovna vojaška oblast v Avstriji.

*

„Associated Press“ poroča, da bodo po dobro obveščenih virih Velika Britanija, Združene države in Francija obvestile prihodnji teden grško vlado o svoji odločitvi, da bodo odposlale svoje opazovalce, ki bodo ugotovili, ako se morajo vršiti svobodne volitve v Grčiji.

*

Po odločitvi notranjega ministrstva Bulgarske je bilo vsej državi ukinjeno vojno stanje in so objavili splošno civilno demobilizacijo za vse vojaške mobilizirance, kakor tudi za podjetje in za različne smeri delovanja narodnega gospodarstva.

*

Vodja gospodarskega oddelka v francoskem uradu za zunanje zadeve Harve Alphand bo šel prihodnji teden v Moskvo, kjer bo debatiral z Rusi o francoskem pojmovanju zaradi bodočnosti Renskega in Ruhrskega ozemlja.

Britanske in francoske seje o vprašanju Rena in Ruhre so že bile, toda do končnih sklepov še ni prišlo, ker je po mnenju britanske vlade smotno najprej izvesti mišljenje Sovjetske zveze in Zedinjenih držav.

*

Župan mesta San Francisco bo predložil na prihodnjem sestanku organizacije Združenih narodov v Londonu prošnjo, da bi bil San Francisco zbran za sedež organizacije Združenih narodov.

*

Ameriško ministrstvo za poljedelstvo je javilo, da bo Velika Britanija kupila v mesecih novembru in decembru na ameriškem trgu 281.050.000 litrov žita.

*

Posebne pooblaščenec avstrijske vlade je uspelo, da je s pomočjo solnograške kriminalne policije iztaknil in zagotovil nadaljnji nakit iz posesti Hermanna Göringa. Gre pri tem za biserno zapetnico v cenilni vrednosti 350.000 mark.

Solnograd

Solnograška deželna vlada je določila do sedanjega režiserja in gledališkega igralca Janeza pl. Hamme, rodom Dunajčana, za intendanta solnograškega deželnega gledališča.

*

Solarno v Hallstattu, ki jo je dal svojčas gauleiter Eigruber zapreti, prebivalci Hallstatta sedaj popravljajo.

Gornja Avstrija

V Linzu so se zbrali delegati železniških sindikatov Zgornje Avstrije k deželni konferenci. Pod preminulim režimom je bilo v Zgornji Avstriji nič manj nego 24 železničarjev obsojenih na smrt ali pomorjenih v koncentracijskih taboriščih, drugi zopet obsojeni na večletno ječo. Takoj po koncu vojne se je pričelo delo železničarskih sindikatov. Do danes je bilo sprejetih 10.082 aktivnih železničarjev za člane sindikata.